

Anne Koskela

IKÄÄNTYVIEN AVIOPARIEN MIETTEITÄ KODISTA,
PALVELUISTA JA OSALLISUUDESTA PORISSA

Sosiaalialan koulutusohjelma
2015

IKÄÄNTYVIEN AVIOPARIEN MIETTEITÄ KODISTA, PALVELUISTA JA OSALLISUUDESTA PORISSA

Koskela, Anne
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Kesäkuu 2015
Ohjaaja: Hamilo, Outi
Sivumäärä: 51
Liitteitä: 2

Asiasanat: Ikääntyvät, aviopari, koti, asuminen

Opinnäytetyön tavoitteena on saada tietoa Länsi-Porin alueella omakotitalossa asu-
vien ikääntyvien mielteistä kodista, palvelujen tarpeesta ja sitä, miten he ajattelevat
pärijäävänsä tulevaisuudessa ja mistä saavansa tarvitsemansa avun ja tiedon. Samalla
kartoitin heidän mielteitään mahdollisuuksistaan vaikuttaa omiin asioihinsa.

Ikääntyneiden määrä tulee kasvamaan. Ikäpoliittisena linjauksena on ikääntyvien ko-
tona asumisen tukeminen. Kotona asumista tuetaan palveluja tehostamalla.

Tutkimus tehtiin teemahaastatteluna aviopareille, molempien läsnä ollessa. Tutki-
mukseen osallistuvilla ei ole kotihoitopalveluja eikä omaishoitajan asemaa. Asia on
ajankohtainen vuonna 2013 voimaan tulleen ns. vanhuslain tiimoilta. Laissa kehoite-
taan kuntaa huomioimaan vanhusten mielipiteet niin asumisesta, kuin yhteiskunnan
muutoksista sekä osallistamaan ikääntyviä päätöksentekoon ja osallisuuteen.

Tutkimuksesta ilmeni, että kotia pidetään arvossa. Hyväkuntoiset omakotitalossa
asuvat ikääntyvät eivät kovinkaan paljon ajattele tulevaisuuden palvelujen tarvetta.
Vaikuttamismahdollisuuksiaan he pitivät vähäisinä. Ikääntyville tarkoitetuista palve-
luista he hakisivat tietoa Kelasta ja eri yhdistysten lehtien tiedoista. Vanhuspalvelu-
lain sisältö oli jäänyt haastateltaville vieraaksi. Tulevaisuuteen varautuminen oli vä-
häistä

THE ELDERLY COUPLES THOUGHT ABOUT HOME, SERVICES AND PARTICIPATION IN PORI

Koskela, Anne

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in social service

Supervisor: Hamilo, Outi

Number of pages: 51

Appendices: 2

Keywords: older persons, married couples, home, housing

The aim of this thesis is about to gain knowledge on thoughts of aging people living in detached houses in West-Pori. The thesis is about their thoughts about home, need for services, future abilities and availability of assistance and information. At the same time, this thesis explores their thoughts about the possibilities to influence their own affairs.

The number of elderly people will increase. A goal for the age policy is to support the elderly living at home which is supported by improving services.

The survey was conducted through themed interviews for married couples, in the presence of both. The participants in the research do not have home care services or caregiver status. The matter is currently due to the Act on older person's service which come in force in 2013. According to the new law the local council is recommended to pay attention to the elderly opinions on habitation and changes of society. In addition, the local council should involve the ageing people to decision-making.

The research revealed that home is appreciated. The elderly people who are in good condition and living in detached house do not think so much about the future need for services. They think their ability to influence is slight. They would seek information of services for elderly from the social insurance institute or from the magazines of different associations. The Act on older person's service was unfamiliar for them. Preparing for the future was minimal.

.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TAUSTA TUTKIMUKSELLE.....	7
2.1	Väestön ikääntyminen.....	7
2.2	Aiheen ajankohtaisuus.....	9
3	IKÄÄNTYNEIDEN AVIOPARIEN ASUMINEN JA YMPÄRISTÖ.....	10
4	ASUMISEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ.....	14
5	TEOREETTISET PERUSTEET.....	16
5.1	Vanhuspalvelulaki.....	16
5.2	Ikääntyvä /ikäntynyt.....	18
5.3	Asunto/koti.....	18
5.4	Ageing in place.....	19
5.5	Kunnan sosiaalipalvelut ikääntyville.....	20
5.6	Valtion palvelut ja etuudet ikääntyneille.....	24
5.7	Osallisuus/osallistuminen.....	25
5.8	Vanhusneuvosto.....	27
5.9	Esteettömyys.....	28
5.10	WHO:n ikäystävällisen kaupungin tarkistuslista.....	29
6	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT.....	29
6.1	Tutkimusaiheen valinta.....	30
6.2	Tutkimusongelmat.....	30
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	31
7.1	Opinnäytetyön eteneminen ja aineiston keruu.....	31
7.2	Aikataulu.....	31
7.3	Haastattelu tutkimusmuotona.....	31
7.4	Teemahaastattelu.....	32
7.5	Aineiston analysointi.....	33
7.6	Tutkimuksen kohde.....	33
7.7	Tutkimuksen toteutus.....	34
8	TUTKIMUSTULOS.....	35
8.1	Koti ja ympäristö.....	35
8.2	Avun tarve, mistä apu?.....	37
8.3	Ympäristön merkitys ikääntyville.....	39
8.4	Osallistuminen ja osallisuus.....	40
8.5	Tulevaisuuden palvelujen tarve.....	41
8.6	Mistä ikääntyvät saavat tietoa palveluista?.....	41

8.7	Mitä tulevaisuuden suunnitelmia ikääntyvillä on?	42
9	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA POHDINTAA	43
9.1	Kodin merkitys.....	43
9.2	Tiedon saanti palveluista ja vaikuttaminen omiin ja yhteiskunnan asioihin.....	45
9.3	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	45
9.4	Pohdintaa.....	46
	LÄHTEET.....	48
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Väestön ikärakennetta on kuvattu ikäpyramidilla. Nyt ikärakenne on muuttunut ja ikäpyramidin muoto myös. (Koskinen, Martelin & Sihvonen 2013, 31.) Vuonna 2013 yli 65 vuotta täyttäneitä oli 1 056 547 henkilöä eli 19,4 prosenttia väestöstä (Tilastokeskus 2014). Vuoteen 2030 mennessä yli 65-vuotiaiden osuus tulee kasvamaan 26 prosenttiin eli noin 1 525 000 kpl. Väestöennuste kuitenkin kuvaa tilannetta, jossa viime vuosien väestökehitys jatkuisi samansuuntaisena kuin tähänkin asti. Vuoden 2011 ennusteessa 65-vuotiaiden määrä on vuonna 2040 3 prosenttia pienempi kuin ennusteessa vuodelta 2009. (Tilastokeskus 2012.)

Kun väestön ikärakenne muuttuu, hoiva- ja hoitopalvelut ovat yksi keskeisempiä yhteiskunnan kehittämisen kohteita. (Kautto. ym. 2006, 13.) Oikeus sosiaaliturvaan on kirjattu Perustuslakiin pykälään 19: *jokaisella on oikeus riittävään sosiaali- ja terveydenhoitoon*. Julkisen vallan tehtävänä on myös edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Perustuslaki myös edellyttää julkisen vallan edistävän yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon (Perustuslaki 14§).

Kaikkeen edellä mainittuun vaikuttaa ikääntyvien palveluiden tarve ja asumisratkaisut. Heidän päätöksiinsä taasen vaikuttaa se, mitä he tietävät erilaisista palveluista, kuka niitä järjestää, mistä palveluja saa ja mistä saa tietoa palveluista. Perustuslaissa on taattu tietyt oikeudet palveluihin, samoin Laissa ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkään sosiaali- ja terveyspalveluista, ns. vanhuspalvelulaissa.

Tähän tutkimukseen haastattelen teemakyselyn muodossa kolmea ikääntyvää avioparia. Haen vastausta heidän ajatuksistaan kodista, asumisesta ja tulevasta palvelujen tarpeesta. Olen kiinnostunut heidän tiedoistaan erilaisista iäkkäille tarkoitetuista palveluista ja heidän mahdollisuudestaan vaikuttaa iäkkäiden asioihin. Haastatteluun otan kolme avioparia oman verkostoni kautta. Kaikki asuvat Länsi-Porin alueella

omakotitalossa. Kun väestö vanhenee, niin myös avioparit elävät pidempään ja useammin kahden ja selviytyvät toistensa avulla (Andersson 2007, 79.) Avioliitossa elää noin puolet yli 65- vuotiaista porilaisista (Porin tilastollinen vuosikirja 2014).

Hyvinvoinnin edellytyksiä ovat hyvät asunto-olot. Jokainen asuu jossain. Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa Länsi-Porin alueella omakotitalossa asuvien ikääntyvien mielteistä kodista, palvelujen tarpeesta ja siitä, miten he ajattelevat pärjäävänsä tulevaisuudessa ja mistä saavansa tarvitsemansa avun ja tiedon. Samalla kartoitan heidän mielteitään mahdollisuuksistaan vaikuttaa omiin asioihinsa.

Tutkimus tehdään Palvelukeskus Soteekille. Porissa Palvelukeskus Soteekki on sosiaali- ja terveysalan Satakunnan ammattikorkeakoulun palvelukeskus. Soteekissa sairaanhoidon, terveydenhoidon, sosiaalialan ja fysioterapian opiskelijat tarjoavat opettajan ohjauksessa hyvinvointipalveluja yksityishenkilöille, yrityksille ja yhteisöille. Soteekki tarjoaa ikääntyville esimerkiksi ulkoilu- ja saattaja apua, ohjattua vesiliikuntaa ja tasapainoharjoittelua. Palvelut ovat maksullisia. (Soteekin www-sivut 2015.)

Tutkimuksen aluksi selvitän, miksi on tärkeää tutkia ikääntyneiden asumista. Kolmannessa ja neljännessä osiossa tarkastelen ikääntyvien asumista. Viidennen osion sisällössä avaan teoreettisia lähtökohtia aiheeseen liittyen. Kuudes osio kertoo tutkimusongelman ja tarkoituksen. Seitsemännessä osiossa tarkastelen tutkimuksen toteutusta ja kahdeksannessa tutkimuksen tuloksia. Osio yhdeksän kerään yhteen tutkimuksen ja pohdiskelun jatkotutkimuksia ajatellen.

2 TAUSTA TUTKIMUKSELLE

2.1 Väestön ikääntyminen

Suomessa väestö ikääntyy. Eliniän odote on pidentynyt ja terveys ja toimintakyky parantuneet. (Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut 2010.) Vuonna 2013 yli 65 vuotta täyttäneitä oli 1 056 547 kpl eli 19,4 % väestöstä (Tilastokeskus 2014). Ikära-

kenteen muutos on nostanut hoito- ja hoivapalvelujen kustannusten kehityksen kuntien ja valtion talouden pitkän aikavälin kestävyuden kysymykseksi (Kautto ym. 2006, 9). Talouden kehitystä on vaikea ennustaa toimintaympäristön moniulotteisuuden takia ja valtioiden rajojen merkityksen vähennyttyä. Väestön ikääntyminen Suomessa on nopeampaa kuin useissa muissa maissa ja sosiaaliturva olisi tarjottava kaikille julkisen talouden menojen kasvusta huolimatta. (Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020.)

Väestön ikääntyminen on vain toinen puoli asiassa, toinen on se, että myös Suomen ikärakenne muuttuu. Syntyvyys ja kuolleisuus ovat laskussa ja eläkeläisten osuus nousussa. Ikääntyminen tuo muutoksia ikääntyvän ihmisen elämään. Muutoksista huolimatta ikääntyvien toimintakyky ja terveys tulisi taata. Esteettömään asuinympäristöön tulee panostaa, sillä mm. toimivien liikenneratkaisujen tukeminen auttaa kotona selviytymistä. Toimivat liikenneratkaisut mahdollistavat itsenäisen asioinnin ja suhteiden ylläpitämisen muihin ihmisiin. Tarvittaessa ikääntyvällä pitäisi olla mahdollisuus, oman tarpeensa mukaan, tarvittaviin kotihoidon palveluihin ja tukiin. Tilastojen mukaan 20 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä käyttää säännöllisesti kotipalveluja (Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi 2013, 13 – 15.)

Iän merkitys on vähentynyt kun vanhuutta määritellään, raja on siirtynyt kauemmas. Ikääntyvät haluavat myös asua mahdollisimman pitkään kotonaan, tarvittaessa palvelujen tuella. Ikä vaikuttaa hoiva- ja hoitopalvelujen tarpeeseen, mutta enemmän vaikuttavat muutokset ikääntyvän itsenäisessä toimintakyvyssä. Toimintakykyyn vaikuttaa myös ympäristö, sekä sosiaalinen että fyysinen, ikääntyvän oman suorituskyvyn lisäksi. Esteettömässä ympäristössä voi olla helpompi suoriutua tehtävistä. Ikääntyvän hyvä toimintakyky on edellytys omatoimisuudelle ja osallistumiselle. (Virnes, Sahala, Majonen & Laukkanen, 2006, 11 – 14.)

Yleisemmin avioliitossa on ikääntyvä mies. Yli 75-vuotiaat naiset ovat leskiä ja miehet naimisissa. Naisten elinikä on pidempi kuin miesten ja naiset ovat avioliitossa usein nuorempia kuin miehet. Vuosina 1970 – 1995 yksinasuvien miesten ja naisten määrä kasvoi, mutta 1990 – luvun lopulla avioliitossa elävien naisten osuus alkoi nousta. Eurooppalainen Kalogiroun ja Murphyn tutkimus vuodelta 2006, johon Andersson viittaa, näyttää, että ikääntyvien avioliitossa olevien osuus kasvaa. Tutkimustulosten mukaan yli 75-vuotiaiden määrän kasvaminen vuoteen 2030 tulee olemaan

myös naimisissa olevien määrän kasvua. Tämän mukaan avioliitossa elävien määrä kasvaa enemmän kuin niiden, joilla ei ole puolisoa. Useilla yli 75-vuotiailla tulee olemaan elossa olevia lapsia. Nämä asiat vaikuttavat palvelujen kysyntään ja tarpeeseen. Naimisissa olevat ovat harvemmin laitoshoidon tarpeessa, lapset ja aviopuoliso ovat usein avun tarjoajia kotona asuville. Tällä saattaa olla vaikutusta palvelujen tarvetta vähentävänä tekijänä. (Andersson 2007, 18.)

Asuminen on yksityinen ja yksilöllinen asia. Suomessa omistusasuminen on yleistä eikä pientaloasumista ole paljoa tutkittu ikääntyvän näkökulmasta. Mielestäni pientalo valtaisen alueen iäkkäiden avioparien ajatuksia on kuultava. Ikääntyvien ihmisten ajatukset ja näkökulmat ovat nousemassa esiin aiempaa enemmän (Kröger, Karisto & Seppänen, 2007, 11). Ikääntyvän väestön kasvu on tiedossa, mutta niistä, jotka asuvat kuten ennenkin omakoti-, rivi- tai kerrostaloissa, ei ole paljoa tietoa (Andersson, Saarikalle 2013, 39).

2.2 Aiheen ajankohtaisuus

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012 eli ns. vanhuspalvelulaki edellyttää, että ikääntyvät asuvat kotonaan mahdollisimman pitkään. Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut vuonna 2013 uusimman laatusuosituksen: *Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi*. Siinä kiinnitetään huomiota iäkkäiden turvalliseen asumiseen ja asuinympäristöön sekä osallisuuteen. Myös *YK:n päätöslausemassa 46/91* kiinnitetään huomiota ikääntyneiden asuinympäristöön. Asuinympäristön tulee olla turvallinen ja sopiva ja ikääntyneen henkilön on voitava asua kotonaan niin pitkään kuin mahdollista. Myös WHO on listannut omat ikäystävällisen kaupungin tunnusmerkit (Hynynen 2015. 107 – 110). Kaikissa edellä mainituissa oletetaan, että vanhukset, ikääntyvät, ikääntyneet haluavat asua kotonaan mahdollisimman pitkään. Myös Ageing in place – ajattelulla on vaikutusta ikääntyvien asumiseen. Se on ideologia, jonka tarkoituksena on tukea ikääntyvien henkilöiden kykyjä ja mahdollisuuksia jäädä asumaan asuntoon ja ympäristöön, jossa nyt elää. (Andersson 2012, 2.)

Sosiaalihuollon ja sosiaalisten etuuksien sekä muun sosiaaliturvan ohjaus, tiedottaminen ja neuvonta on sosiaalihuoltolain mukaan kuntien tehtävä. Kunnan on myös huolehdittava sosiaalisten olojen kehittamisestä ja epäkohtien poistamisesta. Myös kansanterveyslaki antaa kunnille velvollisuuden huolehtia asiakkaiden terveystarkastuksista ja terveysneuvonnasta ja seuraamaan kehitystä väestöryhmittäin. (Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi 2008, 21.) Terve ja toimintakykyinen ikääntyminen antaa ikääntyville mahdollisuuden toimia täysivaltaisina yhteiskunnassa, parantaa elämänlaatua ja vaikuttaa palvelujen tarpeeseen. Näin terve vanhuus vaikuttaa julkiseen talouteen. (Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi 2013, 5.)

Laatusuosituksella hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi (2013, 5 – 10) on tarkoitus tukea ikääntyvän väestön toimintakykyä sekä edistää vanhuspalvelulain toimeenpanoa. Terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaaminen ja palvelujen oikea-aikaisuuden ja tarpeen selvittäminen ovat korostetusti esillä laatusuosituksessa. Suosituksen yhtenä tärkeimpänä periaatteena on ikääntyvien osallisuuden turvaaminen. Siinä pyritään tukemaan kuntia, että ne kannustaisivat ikääntyviä osallistumaan ja vaikuttamaan ja kehittämään palveluja. Ikääntyvien pitää pystyä vaikuttamaan kaikkeen päätöksentekoon, joka koskee heitä.

3 IKÄÄNTYNEIDEN AVIOPARIEN ASUMINEN JA YMPÄRISTÖ

Kahden ikääntyvän muodostamaa yksikköä voidaan pitää perheenä. Perheen ominaisuuksia on voimavarojen jakaminen ja huolenpito. Toisista huolenpito jatkuu aviopuolisoiden välisenä, kun lapset ovat muuttaneet pois. Ikääntyvälle on, niin muunkin ikäiselle, tärkeää tuntea itsensä tarpeelliseksi. Perhe tuo myös turvaa ja jatkuvuutta. Ikääntyvien perheet myös eroavat tai asuvat yhdessä ilman avioliittoa. Iäkkäiden perheessä aviopuolisot saavat toisiltaan tukea ja myös antavat sitä niin toisilleen, kuin aikuisille lapsilleen. Aikuiset lapset tukevat myös ikääntyviä vanhempiaan. Ikääntyvät pitävät pääsääntöisesti yhteyttä perheenjäseniinsä, heihin pidetään yhteyttä ja heistä huolehditaan. (Andersson 2007, 27 – 30.)

Anderssonin (2007) tutkimuksen mukaan ikääntyvät viettävät aikaan kotonaan yhä enemmän ja liikkuminen tapahtuu kodin ja lähiympäristön alueella. Kotona eläminen ja kotitöiden tekeminen auttavat ylläpitämään itsetuntoa. Kodin ja itsenäisen elämän tuottama itsekunnioitus on tärkeää. Ulos pääsemistä pidetään tärkeänä. Samoin suhde luontoon koetaan tärkeäksi. Kotona selviytymistä heikentävät asuinalueiden huono suunnittelu, liikkumista vaikeuttavat puutteet (esimerkiksi levähdyspaikkojen puute) ja palvelujen huono saavutettavuus (Andersson, Saarikalle 2013, 39).

Ikääntyessä ihminen pyrkii jatkamaan elämäänsä samalla tavalla kuin aikaisemmin. Usein ikääntyvät pitävät vanhenemista positiivisena kokemuksena. Andersson viittaa tekstissään Atchleyn (1999) tutkimuksiin, joiden mukaan ihmisillä ikääntyessä on varsin hyvä käsitys itsestään ja elämäntapa ja käsitykset ovat pysyviä. Ihmiset pitävät kiinni jatkuvuudesta, jotta pystyvät rakentamaan ja säilyttämään oman elämäntapansa. Atchleyn mukaan ihmisen kehityksen tavoite ei ole tasapaino, vaan sopeutuva muutos. (Andersson 2007, 56.)

Suomea pidetään maana, jossa koti omistetaan. Suomessa omistusasuntoja oli vuonna 1998 60 prosenttia asuntojen kokonaismäärästä. (Laukkanen 2001, 13.) Omakotitalojen eli erillisten pientalojen osuus kaikista rakennuksista oli vuonna 2013 76,0 % (Tilastokeskus 2013). Porin seudulla erillisiä pientaloja oli vuoden 2011 lopussa 20 463 (Porin seudun asuntopoliittinen strategia 2012 – 2016). Omakotitalo on useimmiten omistusasunto, jonka asukas omistaa (Laukkanen 2001, 14). Ikääntyvistä yli puolet asuu pientalossa (omakotitalo tai paritalo) (Poutanen, Laurinkari, Hynynen 2008, 19).

Yksin asuvien määrä lisääntyy ja yksin asuvien asumista on tutkittu useimmissa tutkimuksissa, jotka koskevat ikääntyneiden asumista ja pärjäämistä yksinään. Myös vanhojen avioparien määrä kasvaa mutta heidän pärjäämistään on tutkittu vähemmän. (Andersson 2007. 18 – 19.) Myös avoliittojen osuus ikääntyvien parissa on lisääntynyt. Uusin joukko ovat ikääntyvien parisuhteet ilman, että asutaan yhdessä. Terveydelle on hyväksi kaikenlainen yhteyksien pitäminen ja kanssakäyminen. (Andersson, Saarikalle. 2013,38 – 43.)

Ikääntyvät asujat ovat epäyhtenäinen väestöryhmä. Puolisoiden ja kenties läheistenkin ikääntymiseen liittyvä suunnittelu ja päätöksenteko ovat sosiaalista toimintaa. Asukas, joka harkittuaan tai sen kummemmin miettimättä, säilyttää asuinolonsa sellaisena kuin ne ovat, tekee tulevaisuuteensa vaikuttavan päätöksen. Ikääntymiseen liittyviin asumisratkaisuihin vaikuttavat taloudelliset asiat, mutta myös tiedot muista vaihtoehdoista ja mahdollisuuksista. (Laukkanen 2001, 7 – 11.)

Nykyisen vanhuspolitiikan mukaan kuntien sosiaali- ja terveydenhuolto vastaa ikääntyvien palveluista. Ikääntyvät tulee huomioida kaikessa kunnan toimissa, niin asuntopolitiikassa, liikennesuunnittelussa, liikuntatoimessa kuin kulttuurissakin. Ikääntyvien elämäntyyli on muuttumassa ja tarpeet ovat yksilöllisiä. Ikääntyvät käyttävät samoja palveluja kuin nuoremmatkin. Asumisessa ja palveluissa vaaditaan yksilöllisyyttä, sillä ikääntyvien elämäntilanteet ovat erilaisia. (Olsbo-Rusanen & Väänänen – Sainio 2003, 7.)

Kun ikääntyvät asuvat pariskuntana kotonaan, sillä on todettu olevan terveyttä edistävä vaikutus ja tällainen asuminen auttaa välttämään laitospaikkoja. (Andersson, Saarikalle 2013, 38 – 43) Myös ikääntyvien terveys ja toimintakyky ovat kohentuneet ja säilyvät hyvinä pidempään kuin ennen. Pitkäaikaissairauksien osuus on pienentynyt ja terveyden hyväksi kokeminen on lisääntynyt. Väestön liikkumisessa, kognitiivisessa toimintakyvyssä ja arkitoimista suoriutumisessa on tapahtunut myönteistä kehitystä. Seurauksena on ollut apua tarvitsevien ja apua saavien osuuden pienentyminen. (Koskinen ym. 2012, 216.)

Suurin osa ikääntyvistä haluaa asua kotonaan. Ikääntyneistä asui 2011 39,1 prosenttia erillisessä pientalossa eli omakotitalossa. Esteettömyyden saavuttaminen asunnoissa on ikääntyvien kannalta tärkeää. Valtaosa ikääntyvistä asuu omakotitalossa joiden suunnittelussa ei ole tarvinnut huomioida esteettömyysmääräyksiä. Lisäksi omakotitaloasumisessa haasteensa elämiseen tuo kiinteistön huolto, kuten ruohikon leikkuu, lumenluonti ja lämmityksestä huolehtiminen. (Ikääntyneiden asumisen kehittämishjelma 2013.)

Ikääntyvän asumiseen vaikuttaa myös lähiympäristö ja palvelut. Esteetön ympäristö tarjoaa mahdollisuuden liikkua ja toimia omassa arjessaan omatoimisesti. Sosiaalinen

elämä on yhteydessä ympäristöön ja mahdollisuuksiin liikkua kodin ulkopuolella. Sosiaalisella elämällä on vaikutuksia ikääntyvän hyvinvointiin. Ympäristön puutteellisuutta voivat lieventää naapurit ja tuttavat, joilta saa apua tarvittaessa. (Ruonakoski 2004, 9.)

Ikääntyneen hyvässä ympäristössä palvelut ovat lähellä, kulkeminen helppoa ja ympäristö viihtyisää. Lisäksi liikkumisen tulisi onnistua ilman autoa ja esteettömyyteen kuuluu myös se, että ympäristö on helposti hahmotettava, ilman korokkeita ja hyvin valaistu. Myös kulkuväylien kunnossapito helpottaa liikkumista (lumien kolaus, hiekoitus, asfaltin vaurioiden korjaaminen) ja levähdyspaikkojen olemassaolo antavat varmuutta liikkumiseen ympäri vuoden. (Ruonakoski 2004, 14, 21 – 22.) Kaikenlainen esteettömyys auttaa niin ikääntyneitä kuin muitakin asukkaita alueella.

Kun toimintakyky heikkenee, ympäristön ominaisuuksien merkitys lisääntyy. Koti, liikenneyhteydet ja lähellä olevat palvelut koetaan tärkeinä ihmisen jokapäiväisessä elämässä. Arkielämää tukeva koti ja ympäristö ovat varustetasoltaan hyvät ja turvaliset. Siellä on helppo liikkua ja palvelut ovat helposti saavutettavissa. (Virnes ym. 2006. 14 – 17.) Tarvittavia palveluita ovat kauppa, posti, pankki ja terveystyöpalvelut. Palvelujen tarjonnassa on paljon eroja paikallisesti. Pientaloalueet kärsivät useimmin heikosta palvelutarjonnasta. Ikääntyville tärkeää olisi asumisen vaivattomuus ja lähellä olevat palvelut. (Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma 2013, 3.)

Ihmiset ovat muuttohaluttomampia jos he ovat pitkään asuneet samassa paikassa. Tuttu ympäristö voi vahvistaa tunnetta selviytymisestä. Pitkään samalla paikalla asunut ikääntynyt, on luonut vahvat siteet ympäristön kanssa ja ne vahvistavat ja ylläpitävät selviytymistä. Huolimatta siitä, että ikääntyvillä on huoli palveluista ja avunsaamisesta kun kunto heikkenee, vain muutamat ovat valmiita muuttamaan omasta kodista keskuksiin. (Andersson 2007, 63.) Pärjääminen merkitsee ikääntyvien halua tehdä kotityöt ja muut arkiaskareet yhdessä (Andersson 2007, 7).

4 ASUMISEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ

Tavoitteena on, että ikääntyvät saisivat asua tavallisessa asunnossa niin pitkään kuin mahdollista. Asuntoihin voidaan tehdä asumista helpottavia muutoksia. Näihin töihin haettavat tuet ovat tulo- ja varallisuussidonnaisia. Toimintakyvyn aleneminen ei aina käy avustuksen saamisen perusteeksi. (Ympäristöhallinnon www-sivut 2015.)

Ikääntyessä kotona vietetään noin 70 prosenttia ajasta. Kotona voi hallita omaa elämäänsä parhaiten, kotona ei tunne oloaan vieraaksi ja ihmissuhteet säilyvät paremmin kotona asuttaessa. Kotona myös olo tunnetaan turvalliseksi. (Nykänen 2007, 27.)
Ikääntyvästä väestä noin puolet asuu pientalossa (Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma 2013, 3). Asuminen pitkään samassa paikassa vaikuttaa positiivisesti ikääntyvien selviytymiseen ja mielialaan. Muita myönteisiä asioita ovat pysyvyys, ennustettavuus ja järjestys. Tutussa ympäristössä ja asunnossa voi itse kontrolloida tekemisiään ja saada onnistumisen kokemuksia pärjäämällä tutussa ympäristössä. Pitkään samassa paikassa asuminen tukee myös sosiaalisia kontakteja. (Välikangas 2006, 7.)

Usein ensimmäisenä ongelmia asumisessa tuottaa portaissa liikkuminen, pitkien matkojen kävely ja sosiaalisten suhteiden ylläpito. Myös ulospääsy omasta kodista voi olla vaikeaa. Ongelmia saattavat aikaa myöten aiheuttaa siivoaminen, ruuan laitto ja hygieniasta huolehtiminen. (Välikangas 2006, 13.)

Korjausavustuksia myönnetään vanhusväestön ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa. Avustusta saa sosiaalisin ja taloudellisin perustein enintään 40 prosenttia korjauskustannuksista, jotka on hyväksytty. Avustusta voi saada ympäri vuoden asuinkäytössä olevaan asuntoon asunnon omistaja. Avustuksen myöntää kunta, jossa asunto sijaitsee. Asuntoa on käytettävä vanhuksen asuntona viisi vuotta avustuksen myöntämisestä. Asunnossa asuvista ainakin yhden tulee olla vähintään 65-vuotias. Ensisijainen vastuu kodin korjaamisesta on omistajalla, esteettömyyttä tuetaan korjausavustuksilla kotona asumisen edistämiseksi. (ARA:n www-sivut 2015.)

Jos ikääntyvän asuntoa korjataan toimintakykyä vastaavaksi, hänen avun tarpeensa vähenee huomattavasti. Usein peruskorjaukseen kuuluvat liikuntatuet, kynnysten poisto ja oviaukkojen mitoitus rollaattorin käyttöä ajatellen. Myös pesu- ja WC-tilojen remontointi saattaa olla tarpeen. Usein korjaukset auttavat myöhemmin kotihoitohenkilökuntaakin. (Välikangas 2007, 15 – 16.) Ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelma 2013 – 2017 tukee varautumista laatimalla asumiseen liittyviä ohjeita sekä asukkaille, kunnille että alaan muille toimijoille. Asunnon esteettömyyden ja turvallisuuden huomioiminen ennen vanhuusvuosia tukee kotona asumista ja itsenäistä elämistä. Myös tapaturmien riski pienenee. Asunnon toimivuutta on hyvä tarkastella itse jo hyvissä ajoin. Ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelma 2013 – 2017 tukee varautumista laatimalla asumiseen liittyviä ohjeita sekä asukkaille, kunnille että muille alan toimijoille. (Ympäristö www-sivut 2015.)

Kuntien rooli on keskeinen ikääntyvien asumisen tukemisessa. Vanhuspalvelulaki velvoittaa kuntia laatimaan suunnitelman ikääntyvän väestön hyvinvoinnin ja itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi. Asuinolot, liikennepalvelut ja ympäristön esteettömyys ovat osa suunnitelmaa. Ikääntyvien hyvät asuinolot ovat kunnalle merkittävä asia. Kotona asumisen tukemisella on vaikutusta kuntien sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannuksiin. Hyvät asuinolot voivat siirtää koti- ja laitoshoidon tarvetta. (Ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelma 2013, 4-5.)

Elämysympäristönä koti on mieluisin monelle ikääntyvälle. Suurin osa ikääntyvistä ja ikääntyneistä haluaa asua kotonaan pitkään avunkin varassa. Kotona saa olla itsenäisesti ja omalla tavallaan. Kodin ylläpitoon kuuluu rutiinit. Siivoaminen on yksi osa ylläpitoa. Siivoukset rytmittävät arkea ja suursiivoukset vuodenaikoja ja juhlia. Ikääntyvien toivotaan asuvan kotonaan pitkään, mutta siivous on ulkoistettu kunnan palvelutarjonnasta. Kodin siivousta voitaisiin katsoa osaksi esimerkiksi sairauksien ehkäisyä, jolloin se voitaisiin lukea terveydenhoitoon. Jos se olisi elämänlaatua ylläpitävää hoivaa, kotisiivouksen voisi laskea sosiaalialan töiksi. (Kuronen. 2007, 121 – 138.)

Jos ikääntyvä ei pysty siivoamaan, ei annettu siivousapu voi passivoida. Usein kotoa pois muuton syynä on juuri kyvyttömyys huolehtia asunnon ja ympäristön kunnossapidosta. Ikääntyvän ja ikääntyneen todellisen kyvyttömyyden vuoksi annettu sii-

vousapu tekee kotona asumisesta mahdollista toimintakyvyn vähetessä. (Kuronen 2007, 121 – 138.)

5 TEOREETTISET PERUSTEET

Teoreettisissa käsitteissä käyn läpi vanhuspalvelulakia, ikääntyvä/ikäntynyt merkitystä, asunnon /kodin merkitystä, Ageing in place ajattelun sisältöä, kuntien ja valtion tarjoamia tukia ja palveluita, osallisuutta ja esteettömyyttä sekä vanhusneuvoston tehtäviä ja merkitystä.

5.1 Vanhuspalvelulaki

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012 (Vanhuspalvelulaki) tuli voimaan heinäkuussa 2013. Lain tavoitteena on ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen elämän tukeminen ja vaikutusmahdollisuuksien parantaminen kunnallisessa päätöksenteossa. Lain tarkoitus on täydentää muuta sosiaali- ja terveydenalan lainsäädäntöä. Lähinnä vaikutukset ovat sosiaalihuoltoon painottuvia.

Lain mukaan kuntien on suunniteltava valtuustokausittain miten ikääntyneen väestön hyvinvointia tuetaan ja miten iäkkäiden tarvitsemat palvelut ja omaishoito järjestetään sekä miten niitä kehitetään. Kunnan edellytetään tekevään yhteistyötä kunnan eri toimialojen ja muiden asiantuntijaorganisaatioiden kanssa. Kunnan on vuosittain arvioitava palvelujen riittävyys ja laatu sekä varmistettava palvelujen saatavuus. (Vanhuspalvelulaki 2013. 5§.)

Jokaiseen kuntaan on perustettava vanhusneuvosto. Vanhusneuvosto on otettava mukaan kaikkeen kunnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan ikääntyneitä väestöä koskeissa asioissa. (Vanhuspalvelulaki 2013. 11§.)

Vanhuspalvelulaki edellyttää huomioimaan myös ympäristön esteettömyyden, sekä asumisen turvallisuuden ja lähipalvelujen saatavuuden. (Vanhuspalvelulaki voimaan 1.7.2013. Mikä muuttuu? 2013.) Vanhuslain pykälä 4§ määrää eri toimijoiden tekevän yhteistyötä keskenään, kun on kyse ikääntyneen väestön asioista. Toimijat voivat olla kunnan eri toimialoja (esimerkiksi asunto-, sosiaali-, sivistys-, ympäristö ja terveystoimi ja kaavoitus), yrityksiä tai yleishyödyllisiä yhteisöjä. (Vanhuspalvelulaki 4§.)

Kunnalla on oltava suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseen. Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksessa (2008) oli maininta vanhuspalvelustrategian tekemisestä kunnassa. Vanhuspalvelulain mukaan se on nyt lakisääteinen. Kaikissa kunnissa tai kuntayhtymissä pitää kiinnittää huomiota kunnallisen ikääntymispoliittisen ohjelman tekemiseen. Kunnan eri toimielimien ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen pärjäämisen tukemiseksi on laadittava yhdessä suunnitelma, jossa painotetaan kotona asumista ja kuntouttavia toimia.

Kuntien on suunnittelussa otettava huomioon ikääntyneiden tarpeet suunnittelussa. Sen edellytyksenä on tiedon kerääminen systemaattisesti ja ikääntyville on annettava mahdollisuus itse määrittellä ja kertoa tarpeistaan. Pidentynyt elinikä ja toimintakyvyn luonnollinen aleneminen vaikuttavat siihen, millainen asuinympäristö vastaa ikääntyvien tarpeisiin. Ensimmäisinä vaikeuksina ikääntyvillä on yleensä portaissa liikkuminen, pitkien matkojen kävely ja sosiaalisten suhteiden ylläpitämisen vaikeus. Myös ulos pääsy omasta kodista voi tuottaa vaikeuksia. Samoin siivoaminen ja ruuanlaitto. (Välikangas 2006, 13.)

Porissa on laadittu yhteistoiminta-alueen vanhuspalvelujen suunnitelma vuoteen 2020. yhteistoiminta alueeseen kuuluvat Pori, Ulvila ja Merikarvia Suunnitelman tarkoituksena on määrittellä Porin yhteistoiminta-alueen linjaukset ja toimenpiteet ikääntyvien hyvinvoinnin tukemiseksi ja vahvistamiseksi. Tavoitteena on terveiden ja toimintakykyisten vuosien lisääminen ja kotona asumisen mahdollistaminen mahdollisimman pitkään. Ikäystävällisyyden lisääntyminen lisää ikääntyvien mahdollisuuksia päättää itseään koskevista asioista. Ohjelmassa myös todetaan, että kaikkien kunnan hallintokuntien tulee ottaa toiminnassaan huomioon ikääntymisen aiheuttamat vaikutukset. (Porin kaupungin www-sivut 2015.)

5.2 Ikääntyvä /ikäntynyt

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012 määrittelee *ikäntyneen väestön* vanhuuseläkkeellä olevaksi. *Ikääntynyt henkilö* on henkilö jolla on fyysistä, kognitiivista, psyykkistä tai sosiaalista toimintakyvyn heikkenemistä korkean iän takia tai korkeaan ikään liittyvä sairaus tai vamma.

Vanheneminen pitää kokea. Ennen kuin itse vanhenee, ei voi tietää millaista vanheneminen on. Ennen sitä voi vain kuvitella miltä vanheneminen tuntuu. Ne ikääntyvät, jotka kokevat itsensä vanhoiksi, ovat usein sairaita tai heillä on muita ongelmia (suru, aistien heikkenemistä tms.). Ikääntymisen myötä tulevista ongelmista selviytyminen on jokaiselle oman luonteen mukaista. Siihen vaikuttavat myös ihmissuhteet, turvajoukko, joka antaa tukea. Myös yhteiskunnan tarjoamat palvelut auttavat ja tukevat ikääntyvää selviytymään eteen tulevissa ongelmassa. (Heikkinen 2013, 237 – 244.)

5.3 Asunto/koti

Kotiin liitetään monia merkityksiä. Se on omaa reviiriä. Suomen Perustuslain 10§ takaa yksilölle oikeuden olla toisten häiritsemättä alueella, joka katsotaan kodiksi (asunto, loma-asunto, myös teltat, asuntovaunut, yksityisaluetta olevat pihat ja niiden rakennukset.) Asukkaan asuminen on henkilökohtainen asia vahvoine tunteineen ja toiveineen. Se on myös julkinen asia, sillä siihen liittyvät taloudelliset näkökohdat. (Junnto 2010, 7.) Aina kotona asumien ei ole aina itsestänselvyys. Jokapäiväisistä asioista selviytyminen voi ikääntyessä tulla haasteelliseksi, jos ikääntyvän kunto huononee jostain syystä. Ikääntyvällä voi olla ajatuksia asumisesta ja siitä, mikä tekee asumisen mahdolliseksi myöhemminkin, kun itse on kunnoltaan heikompi. (Nykänen 2006, 7 – 8.)

Koti on asunto, jossa asutaan, mutta kodiksi se tulee vasta asukkaan/asukkaiden kokemuksen myötä. Kotiin liittyy tunnepohjaisia tuntemuksia, kuten turvallisuus. Koti muodostuu tekemällä ja toiminnan kautta. Ihmisellä voi olla myös vapaa-ajan koti,

lapsuudenkoti ja nykyisin myös nettikoti. Koti voidaan ymmärtää fyysisenä paikkana ja myös mielentilana. Koti on jokaisen oma luonnehdinta, koti on sille koti, joka tuntee sen omakseen. (Tuomi-Nikula, Granö & Suominen 2004, 7 – 12.) Kodin tuntu liittyy kodissa tapahtuvan toiminnan lisäksi myös ihmisen elämänsä vaiheisiin.

5.4 Ageing in place

Usein ajatellaan, että ihmiset haluavat elää mahdollisimman riippumattomina. Yksityiskoti on usein ajateltu olevan riippumattomuuden mitta. Vanhuuspolitiikka suosii kotona asumista. Koti mahdollistaa riippumattomuuden ja intiimiyden tunteen. Kodin esineet ja tilat tukevat elämää. (Vilkko 2006, 22.)

Kodista on tulossa paikka jossa ikäännyttään. On luotu normi, jossa ikääntyminen sidotaan paikkaan, kotiin. Kodin korostaminen vanhenemisen paikkana ei aina ole mahdollinen, eikä kotona oleminen saisi olla kamppailua jokapäiväisestä elämisestä selviytymisessä. (Vilkko 2006, 22.)

Ageing in place-ajattelu ikäpoliittisena aatteena voi yksinkertaisesti merkitä ikääntyvän ihmisen mahdollisuutta jäädä asumaan nykyiseen asuntoonsa. Ageing in place on yhteyttä ja vuorovaikutusta ikääntyvän ihmisen ja hänen ympäristönsä kanssa, kun ihminen että ympäristö muuttuvat, mutta fyysinen paikka pysyy samana. Ageing in Place- ajattelun perustana on ajatus sellaisten ratkaisujen etsimisestä, joilla luodaan ikääntyville mahdollisuus asua tutussa elinympäristössä. Tavoitteena on muodostaa asumisen ympärille erilaisia asumis- ja hoivajärjestelyjä. (Andersson 2012, 26.)

Palvelualue on Ageing in place ajattelussa kotia tai yksittäistä asuntoa laajempi käsitys. Kiinnostuksen kohteena on se, miten ympäristö mahdollistaa asumisen jatkumisen tutussa ympäristössä, jossa ikääntyvä on voinut asua vuosikymmeniä. Ikääntymiseen ja asumiseen liitetään kodin lisäksi myös naapurusto. Asuminen tutussa ympäristössä vahvistaa selviytymisen ja turvallisuuden kokemusta. Tuttu asuinympäristö tukee myös toimijuutta ja elämänsä säilymistä. (Hynynen. 2015,12.)

Ajatuksena Ageing in Place vastaa ikääntyvien toivetta. Jotta kotona asuminen olisi mahdollista, tarvitaan apua ja neuvontaa aikaisemmin. Silloin avun ei tarvitse olla ole niin organisaatiokeskeistä kuin kotihoito, vaan auttaa ikääntyviä suoriutumaan itsenäisesti pidempään kotonaan. Kaukana olevat palvelut lisäävät asiointi- ja kuljetuspalvelujen tarvetta. Lähipalvelujen turvaaminen auttaa kotona selviytymisessä. (Andersson 2012, 11–12.) Asuinalue ja ympäristö kokonaisuutena muodostavat ikääntyvälle mahdollisuuden osallistua yhteisön toimintaan ja toteuttaa sosiaalisia roolejaan ja tehtäviään ja elää oman rytmensä mukaista elämää. Ikääntyvä ihminen aktiivisena kansalaisena ja oman elämänsä asiantuntijana korostuu Ageing in place ajattelussa. Tarkoituksena on, että ikääntyvällä pitää olla mahdollisuus vaikuttaa ja olla mukana elämäänsä ja asumistaan koskevassa suunnittelussa ja päätöksissä. (Hynynen 2015, 12.)

Suunnittelussa pitää huomioida ympäristön esteettömyys ja palvelujen saavutettavuus. Yhdyskuntasuunnittelun pitää mahdollistaa asuinalueiden yhteisöjen ja yhteisöllisyyden voimavarojen käyttöön ottaminen, kuten naapuriapu, vapaaehtoistoiminta. Ajatus seniori- tai palveluasuntoon muuttamisesta ja omasta kodista luopuminen, vaatii aikaa ja asian käsittelyä suhteessa elämäntilanteeseen ja kotona selviytymiseen. (Hynynen. 2015,12.)

5.5 Kunnan sosiaalipalvelut ikääntyville

Porin kaupunki tarjoaa ikääntyville erilaisia kotona asumista tukevia palveluita. Palvelujen tarkoituksena on tukea ikääntyvien ihmisten elämänlaatua, hyvinvointia, hyvää oloa ja terveyttä auttamalla heitä selviytymään kotonaan mahdollisimman pitkään (Rissanen 1999, 47).

- Kotihoito

Kotihoito on tarkoitettu tukemaan kotona selviytymistä. Palveluja ovat esim. ruokailussa avustaminen, hygienian hoidossa avustaminen sekä kuntoutuksen, liikkumisen, asioinnin ja ulkoilun avustaminen. Kotihoito antaa myös itsehoidon ohjausta ja huolehtii lääkehuollosta ja sairaanhoidosta. (Porin kaupungin www-sivut.)

- Asumisen avustaminen

Vammaispalvelun kautta on ikääntyneen mahdollista hakea tarvittaessa välittömiin kodin muutostöihin maksutta. Niitä ovat esim. ovien leventtäminen, kynnysten madaltaminen tai luiskien rakentaminen, muutostyöt WC:ssä sekä lähiympäristön esteiden poistaminen. Asuntoon tarvittavat välineet ja laitteet, esim. nosto- ja hälytyslaitteet, korvataan joko kokonaan tai osittain. (Porin kaupungin www-sivut 2015.)

- Päivä- ja viriketoiminta

Porin perusturva järjestää ikääntyville maksutonta päivätoimintaa Ikäpisteessä. Perusturva järjestää myös maksullista päivätoimintaa pienryhmissä, johon asiakas pääsee kerran viikossa. Päivätoimintaan kuuluu viriketoimintaa ja ruokailut. (Porin kaupungin www-sivut 2015)

Erilaiset yhdistykset, järjestöt ja seurakunnat järjestävät erilaista toimintaa ikääntyville. Osa on maksullisia ja osa maksuttomia. Joihinkin on ilmoittautuminen etukäteen pakollista.

- Lyhytaikaishoito

Lyhytaikaishoito on suunnattu ikääntyville kotihoidon tueksi. Lyhytaikaishoito on ympärivuorokautista hoitoa. Tavoitteena on ennaltaehkäistä pitkäaikaista laitoshoidon tarvetta. Lyhytaikaishoidolla tuetaan asiakkaan omatoimisuutta ja toimintakykyä. (Porin kaupungin www-sivut 2015.)

- Kuljetuspalvelut

Kun liikkuminen vaikeutuu, eikä voi käyttää julkisia kulkuneuvoja, voi asiakas hakea kuljetuspalvelua. Kuljetuspalvelua ei myönnetä omalla autolla suoritettaviin matkoihin. Kuljetuspalvelua voi saada vammaispalvelun kautta henkilö, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammaan tai sairauden vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Palvelua voi saada sosiaalihuoltolain perusteella tuloharkinnan mukaan henkilö, jonka liikkumisvaikeus johtuu ikääntymisestä ja siihen liittyvistä sairauksista.

Palvelua haetaan vammaispalvelusta. (Porin kaupungin www-sivut 2015.)

- Omaishoidontuki

Omaishoidon tuki on tarkoitettu omaiselle tai muulle läheiselle henkilölle, joka hoitaa vanhusta tai sairasta kotioloissa. Omaishoidon tukeen sisältyy hoitajan oikeus kolmeen vapaaseen kuukaudessa sekä tukevat sosiaalihuollon palvelut (esimerkiksi lyhytaikaishoito paikka hoitolaitoksessa hoidettavalle hoitajan vapaiden ajaksi, kotiin saatava kotihoito). Tuen myöntämisen perusteena on hoidon tarve. Porissa on kaksi tukiluokkaa, jotka määräytyvät hoidettavan hoidettavuuden mukaan. Omaishoitajille järjestetään vuosittain toimintapäiviä ja Liinaharjan ja Himmelin vanhainkodeissa kokoontuu keskusteluryhmä kerran kuussa. (Porin kaupungin www-sivut.)

- Palveluseteli

Palveluseteli on asiakkaalle myönnettävä palvelujen vaihtoehtoinen järjestämistapa. Palvelutarpeen arvioi kotipalveluohjaaja ja tekee päätöksen palvelusetelin myöntämisestä. Palvelut voi ostaa palveluntuottajalta ja maksaa siitä erotuksen, joka jää setelin ja palveluntarjoajan taksan erotukseksi. Palveluntarjoajan pitää olla ennakkoperintärekisterissä sekä kunnalle tehtävän yksityisen sosiaalipalvelutoiminnan tuottajarekisterissä. Palveluseteli on osin tulosisidonnainen ja riippuu palvelun hinnasta. Palvelusetelillä on mahdollisuus hankkia sellaisia palveluja, joita kunnan kuuluu järjestää asukkailleen. Palvelusetelin arvoa mietittäessä kunnan on otettava huomioon kustannukset, jotka sille tulisivat, jos palvelu, johon seteli oikeuttaa, tuotettaisiin kunnan palveluna tai ostopalveluna. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä, 7§). Asiaksmaksulaki määrittää rajoitukset asiakkaan omavastuuosuudelle. Pääosin omavastuu on saman suuruinen kuin se olisi asiakasmaksua perittäessä kunnan omana palveluna. (Virnes ym. 2006, 34.)

Päätöksen palvelusetelin käytöstä ja siitä, mihin palveluihin palveluseteliä käytetään, tekee kunta. Kunta myös arvioi palvelutarpeen ja

hyväksyy palveluntuottajat rekisteriin josta asiakas voi valita palvelun tuottajan. (Virnes ym. 2006, 34.)

- **Palveluneuvonta**

Porin perusturvalta on mahdollista saada palveluneuvontaa puhelimitse, paikan päällä ja internetissä. Tapaamiseen aikoja voi tiedustella puhelimitse. Neuvonnasta saa opastusta ja yleisluontoista neuvoa yhteistointiminta alueella (Pori, Ulvila, Merikarvia) annettavista sosiaali- ja terveyspalveluista. (Porin kaupungin www-sivut 2015.)

- **Tukipalvelut**

Kotihoidon lisäksi asiakas voi hakea tukipalveluja. Kunnallinen kotihoito ei ole niiden edellytys. Tukipalveluja ovat ateriapalvelu, siivouspalvelu (yksityisiä yrittäjiä) ja kauppapalvelut. Kauppapalvelussa ostokset tuodaan tilauksen tekemisen jälkeen asiakkaan kotiin kuljetettuna. (Porin kaupungin www-sivut 2015.)

- **Ikäpiste**

Lisäksi Porissa ikääntyviä palvelee Viikkarin Valkamassa Ikäpiste. Ikäpiste on ikääntyville suunnattua toimintaa, jonka tarkoituksena on tukea kotona asumista ja selviytymistä. Ikäpiste on Porin Perusturvan järjestämää toimintaa. Ikäpisteessä on palvelupiste joka tarjoaa maksutonta neuvontaa ikääntyville ja heidän läheisilleen. Se myös antaa yksilöllistä apua ja neuvontaa arjessa selviytymiseen, esim. lomakkeiden täyttämisen avustamista ja erilaisten tukien hakemisessa. Ikäpiste tarjoaa puhelinneuvontaa ympäri vuorokauden. Ikäpisteellä on myös päiväohjelmaa maanantaista torstaihin, lisäksi ikäpiste järjestää erilaisia musiikki-, luento- ym. tilaisuuksia. (Porin www-sivut 2015.)

- **Vapaaehtoistoiminnan keskus Liisa**

Porin perusturvakeskus tarjoaa myös ystäväpalvelua yhteistyössä SPR:n kanssa. Vapaaehtoistoiminnan keskus Liisa järjestää ystävänälytystä, avunvälitystä ja toimintaan kuuluu myös soittorinki. Kaikki

edellä mainittu järjestetään vapaaehtoisten voimin. Vapaaehtoistyö on ihmisten omaehtoista, lähimmäiseen kohdistuvaa auttamista. Vapaaehtoistyö tukee ja täydentää julkista ja yksityistä palvelua. (Porin kaupungin www- sivut 2015.)

- MOPIIILI-hanke

Porin kaupunki osallistuu Porin kiinteistönomistajain keskusliitto ry:n ja TE-hallinnon kanssa MOPIIILI-hankkeeseen. Hankkeen tarkoituksena on suorittaa erilaisia omakotitalossa eteen tulevia lyhytkestoisia työtehtäviä Porin alueen vanhusväestölle. Työtehtäviä voivat olla esim. nurmikon leikkaus, pensaiden leikkaus, aidan korjaus, pienet maalaustyöt, tulisijojen tuhkantyhjennys. Palvelut ovat maksullisia. ((Porin kiinteistönomistajat www- sivut)

5.6 Valtion palvelut ja etuudet ikääntyneille

- Eläkkeensaajan asumistuki

Pienituloiset eläkkeensaajat voivat hakea eläkkeensaajan asumistukea Kelasta ja henkilön tulee asua Suomessa. Pienituloiset avioparit voivat hakea tukea yhdessä, jolloin he saavat sen puoliksi. Jos vain toisella puolisoilla on oikeus pienituloisena tukeen, se maksetaan vain hänelle. Myös omaan omistusasuntoon voi hakea tukea lämmitys-, vesi- ja kunnossapitokustannuksiin. (Kelan www-sivut 2015.)

- Eläkettä saavan hoitotuki

Eläkettä saavan hoitotukea voi hakea pitkäaikaissairaana tai vammaisen eläkkeensaajan jokapäiväisen elämisen tukemiseen. Tuella tuetaan toimintakyvyn ylläpitoa, kuntoutusta ja hoitoa. Toimintakyvyn tulee olla alentunut vähintään vuoden ja sen katsotaan olevan heikentynyt kun sairaus tai vamma heikentää kykyä itsestä huolehtimisessa, kotitöiden tekemisessä ja asioimisessa kodin ulkopuolella. Lisäksi sairauden tai vamman tulee aiheuttaa säännöllisiä erityiskustannuksia. (Kelan www-sivut 2015.)

- Vanhuuseläke ja takuueläke

Kelasta saa hakea vanhuuseläkettä kun kuuluu Suomen sosiaaliturvan piiriin, on asunut Suomessa vähintään 3 vuotta ja muut eläkkeet ja tulot jäävät määrätyn tulorajan alapuolelle. Vanhuuseläkkeen saamisen ikäraja on 65 vuotta, henkilö on asunut Suomessa kolme vuotta ja eläkkeet ja korvaukset jäävät tietyn tulorajan alle. Eläkkeet myönnetään hakemuksesta kun ehdot täyttyvät. (Kelan www-sivut 2015.)

Takuueläke takaa Suomessa asuvalle vähimmäiseläkkeen, jos henkilön kaikki eläkkeet yhteen laskettuna ennen verotusta jäävät määrätyn rajan alle. Takuueläkkeen suuruuteen vaikuttavat kaikki muut eläkkeensaaja saamat eläkkeet. Eläkkeet vähennetään takuueläkkeestä täysin. Täyden takuueläkkeen saavat vain ne, joilla ei ole muita eläkkeitä. (Kelan www-sivut 2015.)

- Kotitalousvähennys

Kotitalousvähennyksellä on myös mahdollisuus vaikuttaa ikääntyvän taloudelliseen tilanteeseen. Kotitalousvähennys tehdään verotuksessa ja sitä saa kotona teetetystä työstä. Kotitalousvähennykseen oikeuttaa kodin/vapaa-ajan asunnon kunnossapito- ja perusparannustyöt. (Kotitalousvähennyksen www- sivut 2015.) Kotitalousvähennykseen on oikeutettu, jos teettää kotitalous- tai hoitotyötä, asunnon korjaus ja kunnossapitotöitä tai asennuttaa tietotekniikkaa. Kotitalousvähennys vähennetään ansio- ja pääomatulojen veroista. Kotitalousvähennys on kalenterivuosisikohtainen, eli vähennys myönnetään samana vuonna kuin palkka, tai muu korvaus on maksettu. (Verohallinnon www- sivut 2015.)

5.7 Osallisuus/osallistuminen

Osallisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä yhteenkuulumisen ja osallisuuden tunnetta yhteisössä tai yhteiskunnassa. Ikääntyvän osallisuudella tarkoitetaan hänen mahdollisuuttaan olla vaikuttamassa yhteisön toimintaan ja palvelujen kehittämiseen. Iäkkään henkilön osallisuus tarkoittaa omiin palveluihinsa vaikuttamista ja niiden

suunnitteluun osallistumista. Kokemuksellisuus liittyy osallisuuteen, se on tunne yhteenkuulumisesta ja mahdollisuudesta osallistua, vaikuttaa ja toimia yhteisössä. Osallistumisen voimavarat ovat erilaisia eri ihmisillä ja eri elämäntilanteissa. (Laatusuositus hyvän ikääntymisen tavaamiseksi 2013, 17.)

Osallisuudessa on kuitenkin kyse yksilön omasta kokemuksesta. Oman asuinalueeseen kuulumisen tunne voi olla kiinni siitä, mitä ajatellaan tulevaisuudessa tapahtuvan, voiko jatkaa asumistaan samalla asuinalueella toimintakyvyn muutoksista huolimatta. Osallisuuden tuntemisessa oleellista ovat mahdollisuudet osallistua. Siihen liittyvät kulkureittien esteettömyys, liikenneyhteydet ja sopivat tapaamispaikat. Useilla ikääntyvillä on kykyä, taitoa ja halua vaikuttaa palvelujen suunnitteluun jo siinä vaiheessa kun suunnitellaan esimerkiksi uutta palveluasumisyksikköä. (Fried 2014, 37.)

Ikääntyvän osallistuminen erilaisiin tilaisuuksiin, tapahtumiin ja ryhmiin on väylä osallisuuteen. Hyväksytyksi tuleminen ja kuulumisen tunne antavat osallisuuden kokemuksen. Osallistuminen on ensimmäinen osa osallisuutta, toinen on se, että osallistuminen tuottaa osallistujalle myönteisiä kokemuksia. Osallistuminen on myös sitä, että on mukana oman asuinalueensa elämässä, kuten tapaamiset kaupoissa, kassalla, kävelylenkillä. (Fried 2014, 36.)

Vanhenemiseen sisältyy oikeus yksilölliseen elämään ja vaikutusmahdollisuuksiin. Omaehtoisen vanhenemisen mahdollistaminen antaa mahdollisuuden asua kotona ja mahdollisuuden kehittää palveluita. Oma elämäntyylisi ja arvomaailma sisältyvät omaehtoiseen ikääntymiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että asumistoiveet vaihteleva, ikääntyneillä on erilaisia toiveita asumisen suhteen. Tulevaisuudessa ja jo nyt ikääntyvien asumista suunniteltaessa määrittävä tekijä ei enää ole ikä. (Välikangas 2006. 7 – 8.)

5.8 Vanhusneuvosto

Vanhuspalvelulain 11§ edellyttää kuntaa ottamaan vanhusneuvoston mukaan suunnitteluun, jotka koskevat ikääntyviä, heidän palvelujaan, niiden riittävyyttä ja arviointia

Vanhuspalvelulain 5§ mukaan kunnan on laadittava suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja omatoimisuuden tukemiseksi sekä palvelujen ja hoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnittelussa on otettava huomioon kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä tekijöitä. Näiden suunnitteluun on otettava vanhusneuvosto mukaan kuultavaksi. (Vanhuspalvelulaki 11§)

Kuntalaki 410/2015 astui voimaan 1.5.2015. Sen mukaan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on osallistumisoikeus ja oikeus vaikuttaa kunnan toimintaan. Kunnanvaltuuston on pidettävä huoli asukkaiden monipuolisen ja vaikuttavan osallistumisen mahdollisuuksista. (Kuntalaki 22§.)

Kuntalain 410/2015 mukaan ikääntyvälle väestölle on osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi asetettava vanhusneuvosto ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä. Vanhusneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen., liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta. (Kuntalaki 27§, Vanhuspalvelulaki 11§.)

Ennen vanhuspalvelulain voimaantuloa, oli vanhusneuvosto jo valmiina lähes kaikissa Suomen kunnissa. Uudistuneen kuntalain mukaan on asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksia lisättävä esim. järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia ja kuntalaisraateja. Asukkaiden mielipiteiden kuuleminen ennen päätöksentekoa on tapa saada asukkaita osallistumaan. (Kuntarakenteen www-sivut 2015.)

Vanhuspalvelulain tarkoituksena on ikääntyneen väestön paremmat mahdollisuudet vaikuttaa kunnan päätösten valmisteluun ja kunnan palvelujen kehittämiseen. Kunnan pitää kuunnella ikääntyviä kunnan toiminnoissa, jotka ovat merkityksellisiä ikääntyvän väestön elinolosuhteille tai iäkkäiden palvelujen kannalta. Jo valmistelta-

essa suunnitelmaa ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi ja arviointiin, on vanhusneuvosto otettava mukaan. Kunnan on osoitettava vanhusneuvostolle toimitilat ja mahdollisuudet toimia, sekä osallistuttava kokousten järjestämiseen ja niiden kustannuksiin. (Virnes, 2013. 13.)

Vanhusneuvostolla ei ole päätösvaltaa, se on kunnallinen toimielin, jolla on vanhusasiain ja vanhustyön asiantuntijuutta. Vanhusneuvosto on ikääntyvien ja järjestöjen käytössä oleva vaikutuskanava. Porissa kokoukset kutsuu koolle puheenjohtaja ja neuvostolla on 6-8 kokousta vuosittain ja niiden muistiot on nähtävissä porin kaupungin www.pori.fi sivuilla. Vanhusneuvoston tehtävinä on tutustua vanhuspalveluihin ja ikääntyvien tarpeisiin. Se on myös kiinteässä yhteydessä kaupunginhallituksen, hallintokuntien ja järjestöjen kanssa. Tehtäviin kuuluu myös vanhuspalvelusuunnitelman laatimisessa mukana olo ja sen toteutumisen seuranta ja arviointi. Se myös tekee aloitteita ja antaa lausuntoja. Vanhusneuvosto edistää ikääntyvien osallistumismahdollisuuksia ja vaikutusmahdollisuuksia. Se antaa lausuntoja ikääntyvien näkökulmasta ympäristön suunnitteluun ja esteettömyyteen. Sen tehtäviin kuuluu myös tiedottaminen ikääntyviä koskevista asioista. (Roininen 2014.)

5.9 Esteettömyys

Esteettömyydessä on kyse ihmisten erilaisuudesta. Esteettömyys ei haittaa ketään, mutta monelle se on välttämätöntä. Ikääntyvät viettävät kotona entistä enemmän aikaa. Lähiympäristön ja asunnon merkitys kasvaa ja esteettömyyden tärkeys lisääntyy. Ympäristön esteettömyys on laatutekijä. (Pesola 2009, 10 – 17.) Esteettömyys tarkoittaa sujuvaa osallistumista työntekoon, harrastuksiin, kulttuuriin ja opiskeluun. Se merkitsee myös palvelujen saatavuutta, välineiden käytettävyyttä, tiedon ymmärrettävyyttä ja mahdollisuutta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. (Invalidiliiton [www-sivut](http://www.sivut) 2015.)

Esteettömyys tähtää rakentamisen ja ympäristön turvallisuuteen. Hyvä valaistus, kaiheet portaiden molemmin puolin, kynnyksettömyys liittyvät sekä turvallisuuteen että esteettömyyteen. Myös lattiamateriaalit ja värien käyttö vaikuttavat esteettömyyteen. (Pesola 2009, 8-9.)

5.10 WHO:n ikäystävällisen kaupungin tarkistuslista

Tarkistuslista on maailmanlaajuisen ”Ikäystävälliset kaupungin”-projektiin perustuva lista, joka on työkalu kaupungeille niiden oman toiminnan arviointiin ja kehittämiseen. WHO:n lista on tarkoitettu henkilöille ja ryhmille, joilla on kiinnostusta kehittää kaupunkia ikäystävällisemmäksi. Suunnitteluun pitää saada mukaan myös ikääntyvät ihmiset kertomaan omia kokemuksiaan. Ikääntyvien pitää saada ehdottaa muutoksia ja osallistua toimeenpanoon ja seurantaan. (Hynynen 2015, 105 – 108.)

WHO:N listassa käsitellään ympäristön ja julkisten rakennusten ikäystävällisiä ominaisuuksia. Hyvä julkinen tila on siisti ja miellyttävä. Hyvä ympäristö on turvallinen ja hoidettu ja esteetön. Istumapaikkoja tulee olla riittävästi. Liikenne järjestelyt ikäystävällisessä kaupungissa ovat toimivat ja palvelut helposti saavutettavissa. Kotona asumista tukevia palveluita ja asuntoja on tarjolla riittävästi. Myös kodin muutostyöt ovat mahdollisia. Osallisuuteen kiinnitetään myös huomiota. Pääsy erialisiin tilaisuuksiin ja tapahtumiin pitää olla helppoa ja niistä pitää olla saatavilla tietoa. Ikäystävällisessä kaupungissa ikääntyvien mielipiteet otetaan huomioon palvelujen kehittämisessä ja suunnittelussa. Ikääntyville tulee tarjota mahdollisuuksia vapaaehtoistyöhön ja mahdollisuuksia työelämään tuetaan ikääntyneen niin halutessa. Myös tiedonvälityksen tulee tavoittaa kaikki ja tiedon pitää olla helposti saatavilla. Tiedon pitää olla selkeää ja ymmärrettävää. Ikäystävällisessä kaupungissa sosiaali- ja terveyspalvelut ovat helposti saatavissa. (Hynynen 2015, 105 – 108.)

6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

Opinnäytetyön tavoitteena on saada tietoa Länsi-Porin alueella omakotitalossa asuvien ikääntyvien mielteistä kodista, palvelujen tarpeesta ja sitä, miten he ajattelevat pärjäävänsä tulevaisuudessa ja mistä saavansa tarvitsemansa avun ja tiedon. Samalla kartoitin heidän mielteitään mahdollisuuksistaan vaikuttaa omiin asioihinsa.

Tutkittavilla ei ole vielä kotihoitoa eikä omaishoitajan asemaa. Tutkimuksella selvitan sitä, miten he selviävät nyt arjessaan ja miten he ajattelevat pärjäävänsä tulevaisuudessa. Tutkimus tehdään teemahaastatteluna. Tutkimuksessa tulee olemaan mukana kolme avioparia, joilla ei ole vielä kunnallista kotihoitoapua tai omaishoitaja asemaa. Haastateltavat saan oman verkoston kautta; sukulaiset jätän haastattelujen ulkopuolelle, mutta heidän tuttaviaan pyydän haastatteluun.

6.1 Tutkimusaiheen valinta

Tutkimuksen aihe valikoitui ja vakiintui vuoden 2014 aikana. Mielestäni tutkimusta on mahdollista käyttää, kun mietitään palveluista tiedottamista ja siihen liittyviä asioita, kuten tiedon välittymistä ikääntyville. Tutkimuksen yksi osa on saada selville miten paljon kunnan palveluja käyttämättömät henkilöt tietävät palvelujen saatavuudesta ja mistä tietoa palveluista saa. Haluan myös tietää, kuinka paljon he tietävät mahdollisuuksistaan vaikuttaa omiin asioihinsa ja yleisiin asioihin ja onko siihen kiinnostustakaan. Tutkimus antaa jonkinlaista osviittaa myös siitä, mitä tällä hetkellä hyvin ilman palveluja toimeen tulevat ikääntyvät odottavat ja ajattelevat tulevaisuudessa.

Vanhuspalvelulaki edellyttää huomioimaan ikääntyvien mielipiteen ja antamaan heille mahdollisuuden vaikuttaa tulevaisuuden palveluihinsa. Laki myös velvoittaa kaikkien kunnan toimielinten tekvän yhteistyötä ja suunnittelussaan ottavan huomioon vanhenevan väestö tarpeet ja odotukset. Laki myös olettaa, että ikääntyvät haluavat asua kotonaan. (Vanhuspalvelulaki).

6.2 Tutkimusongelmat

1. Miten iäkkäät kuvaavat pärjäämistään tällä hetkellä omakotitaloasujina ja miten he ajattelevat pärjäävänsä tulevaisuudessa?
2. Mistä he saavat tietoa palveluista ja mitä he ajattelevat mahdollisuuksistaan vaikuttaa omiin asioihinsa?

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Opinnäytetyön eteneminen ja aineiston keruu

Opinnäytetyön aihe oli jo melko aikaisessa vaiheessa opintoja selkeä. Asuminen ja iäkkään oman äänen kuuleminen ovat minulle tärkeitä asioita. Opinnäytetyön aiheeseen liittyen oli melko vähän materiaalia saatavissa. Iäkkäiden avioparien elämistä ja olemista ei ole kovinkaan paljoa tutkittu. Samoin on melko vähän, jos ollenkaan, tietoa saatavilla siitä, mistä ikääntyvät saavat tietoa palveluista ja mahdollisuuksista vaikuttaa palveluihin.

7.2 Aikataulu

Ikääntyvien pariskuntien asumisesta ei ole kovin montaa tutkimusta tehty, mutta asiaa sivuavia kyllä on useampiakin. Olen tutustunut kirjallisuuteen, niin kirjastoista saatavaan, kuin netissä olevaan tietoon. Tutkimuksien saatavuus netissä on melko hyvä ja kirjaston portaalien kautta pääsee lukemaan melko hyvin erilaisia asiaan liittyviä julkaisuja ja lehtien kirjoituksia. Olen rajannut teoria käsittämään uusimpia tutkimuksia, noin kymmenen vuoden aikarajalla. Oma kokemukseni on, että nykyisin tiedon suodattaminen on vaikeampaa kuin sen hankkiminen.

Haastattelut tein syksyllä 2014, samoin litteroinnin. Haastattelujen analysoinnin tein kevään 2015 aikana. Aikaa vievintä oli litterointi. Haastattellessani yhtäaikaisesti molempia aviopuolisoja, syntyi paljon päällekkäistä keskustelua, jota täytyi kuunnella tarkasti, että sai selvää kaikkien puheesta.

7.3 Haastattelu tutkimusmuotona

Ehkä kaikkein käytetyin tiedonhankkimismenetelmä yhteiskuntaelämän alueilla on haastattelu. Tutkimuskysymys ohjaa näkökulmaa, jolla haastattelu tehdään. Haastattelut jaetaan karkeasti kahteen ryhmään strukturoituihin ja strukturoimattomiin haastatteluihin. Toisessa ääripäässä on lomakehaastattelu samanlaisine kysymyksineen ja

vastausvaihtoehtoinen. Toisessa päässä haastattelun rakenne muotoutuu haastateltavan ehdoilla. Teemahaastattelussa samat asiat käydään haastateltavien kanssa läpi, mutta kysymysten muoto tai järjestys saattaa vaihdella, mutta kuitenkin haastattelussa kaikki osallistuvat tiedon tuottamiseen. (Ruusuvuori, Tiittula 2005, 9-12).

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, on tutkimus, jonka avulla pyritään tuloksiin ilman tilastointia ja määrällisiä keinoja. Tutkimuksessa ei myöskään pyritä yleistykseen. Laadullinen tutkimus sopi tämän opinnäytetyön aineiston keräämiseen, sillä tutkimusmenetelmänä se on kiinnostunut siitä, mitä ihmiset ajattelevat. (Kananen 2014, 18 – 19.) Kvalitatiivinen tutkimus keskittyy yleensä melko pieneen otokseen, jota pyritään analysoimaan melko tarkasti. Kvalitatiivisella tutkimuksella ei koeteta saada tilastollista yleistystä. (Eskola & Suoranta 2000, 60.)

Teemahaastattelu on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen laji. Teemahaastattelussa keskustelussa on tietty teema, jolloin tutkija kyselee ja keskustelee haastateltavan kanssa valitusta aiheesta. Tutkittava saa kertoa aiheesta sen verran kuin haluaa. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään asiaa. (Kananen 2014, 24,28.) Haastattelu sopi hyvin aiheen tutkimiseen, sillä ikääntyvät saivat itse sanoa julki oman mielipiteensä asioistaan.

7.4 Teemahaastattelu

Aineistonkeruumenetelmäksi valitsin teemahaastattelun. Tutkimuskohteena ovat ikääntyvät omakotitalossa asuvat pariskunnat. Haastattelu on henkilökohtainen ja haastateltava antaa vastauksensa suullisesti. Joustavuus, keskustelunomaisuus, haastattelijan mahdollisuus havainnointiin ja haastateltavien valinta ovat haastattelun etuja. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75–76.) Kyse on siis keskustelusta, jossa vuorovaikutuksessa pyritään saamaan esiin ne asiat, jotka ovat tutkimuksen aiheena (Eskola & Vastamäki 2010, 26).

Teemahaastattelun tarkoituksena on saada tietoa haastateltavan ajatuksista. Teemahaastattelun aihe on valmiiksi mietitty. Kysymykset on valmiiksi laadittu ja mietitty. Kysymysten järjestys vaihtelee haastattelusta toiseen ja kysymysten järjestyksen saat-

taa vaihdella, mutta aihealue pysyy haastattelijan hyppysissä. (Eskola & Vastamäki 2010, 24 – 42.)

Haastattelun jälkeen haastattelut litteroidaan eli kirjoitetaan tekstiksi. Kirjoitetusta tekstistä analysoimalla on tarkoitus löytää vastaukset tutkimuskysymyksiin.

7.5 Aineiston analysointi

Litteroinnin, eli haastattelun auki kirjoittaminen, suoritin melko nopeasti haastattelujen jälkeen. Silloin vielä haastattelu ja sen tunnelma ja ympäristö olivat melko hyvin omassakin muistissa. Litteroin haastattelut sanasta sanaan, mutta jätin pois epäoleelliset tautot, epäselvät lauseet ja kesken jääneet sanat. Säilytin haastatteluissa puhutun murteen.

Aukikirjoitettua-aineistoa käydään läpi useaan kertaan ja etsitään aineistosta yhteneväisyyksiä ja eroja tutkimuksen tarkoituksen mukaan. Muu jätetään pois tutkimuksesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92.) Litteroimani haastattelut luin läpi moneen kertaan. Lukiessani käytin erivärisiä kyniä hakiessani tekstistä tietoja. Karsittuani tekstistä tutkimuksen kannalta epäolennaiset pois, kirjoitin erilliselle paperille kustakin haastattelusta ne osiot, joissa käsiteltiin tutkimuskysymykseen liittyviä asioita. Tein keskusteluista yhteenvedon, jossa yhdistin kolmen parin vastaukset tutkimuskysymysten alle teemoittain. Sen jälkeen tein yhteenvedon vastauksista.

7.6 Tutkimuksen kohde

Tutkimuksen kohteena ovat omakotitalossa asuvat ikääntyvät pariskunnat, joilla ei ole kunnallista tai yksityistä kotipalvelua, eikä omaishoitajan asemaa. Haastattelin kolmea pariskuntaa. Kaksi pariskuntaa on eläkkeellä ja yhden pariskunnan molemmat osapuolet ovat työelämässä. Haastateltavista nuorin on syntynyt 1952 ja vanhin 1933. Haastateltavien nimet on muutettu.

Kaikki haastateltavat asuvat Länsi-Porin alueella. Länsi-Porin alue on pientalo valtaista ja Länsi-Poriin kuuluu useampi kaupunginosa (Pori tieto www-sivut 2015).

Haastateltavat asuivat noin 2 – 3 kilometrin päässä Porin keskustasta. Haastateltavat valikoituivat tuttujen tutuista pariskunnista, jotka ovat asuneet alueella jo jonkin aikaa, osa runsaan kymmenvuotta ja osa yli viisikymmentä vuotta. Avioparien haastattelut tehtiin heidän kotonaan ja molempien kanssa yhtä aikaa.

Asumishistoriaa on pisimmillään 54 vuotta, ” *samalla tontilla ollaan oltu vuodesta 60.*” Nykyisen talonsa he rakensivat aikaisemman talonsa viereen samalle tontille. Lyhyin asumishistoria on 14 vuotta samassa taloudessa yhdessä. Tämän aviopari on ostanut talon, jossa mies oli asunut lapsena. Avioparit ovat olleet naimisissa pisimmillään 54 vuotta ja lyhin aika oli 14 vuotta.

Aviopari Sirkka, syntynyt 1939 eli tutkimushetkellä hänellä ikää 76 vuotta, ja Matti, syntynyt 1937 ikää 78 vuotta, sekä Maija ja Kauko, molemmat syntyneet 1936 eli he ovat 79 vuotiaat. Molemmat parit asuvat omakotitalossa, joka on yhdessä kerroksessa ja sisäänkäynti on maantasolla. Sirkkan ja Matin talo on rakennettu 1964, sen jälkeen siihen on tehty muutamia remonteja. Oviaukot joihinkin huoneisiin ovat melko kapeat, mutta kynnyksettömät. Maija ja Kauko asuvat talossa jonka he rakennuttivat 16 vuotta sitten edellisen talonsa naapuriin, omalle tontilleen. Talo on yksikerroksinen ja käynti on maan tasalta, mutta pienen korotuksen takana. Huoneet ovat avarat ja oviaukot leveähkö. Kolmas aviopari Aila syntynyt 1944 nyt ikää 71 vuotta ja Seppo syntynyt 1952, 63 vuotta, asuvat niin sanotussa rintamamiestalossa. Talossa on kolme kerrosta ja sisäänkäynti on keskikerroksessa. Sisätilat ovat remontoidut jokunen vuosi sitten. Tilat ovat avarat ja valoisat, mutta tilat ovat kolmessa kerroksessa.

7.7 Tutkimuksen toteutus

Haastattelun tein parihaastatteluna avioparien kotona, kummankin avioparin ollessa paikalla. Haastattelutilanteeseen liittyi kahvitusta, mutta kahvittelemisen ajanakin pystyttiin keskustelemaan ja etenemään haastattelussa. Haastattelut nauhoitin haastateltavien luvalla ja vakuutin aineistoa käsiteltävän niin, ettei sitä pysty lukemaan tai kuuntelemaan muut kuin minä. Haastattelut kestivät puolesta tunnista puoleentoista tuntiin. Tarkoituksena oli teemahaastattelun avulla selvittää avioparien ajatuksia ko-

dista, pärjäämisestä kotonaan ja palvelujen tarpeesta tulevaisuudessa. Lisäksi halusin selvittää, mistä he palveluja hakisivat ja mistä he saavat tietoa erilaisista ikääntyneille suunnatuista palveluista. Onko lähin apu naapurit, lapset, lapsenlapset. Kaikilla haastatelluilla oli lapsia ja lapsenlapsia.

Haastattelussa etenin haastateltavien vastausten laajuuden mukaan. Tarkistin kuitenkin, että kaikki asiat oli tullut käsiteltyä. Haastateltaville tein selväksi, että jos ei halua johonkin kysymykseen vastata niin ei ole pakko.

8 TUTKIMUSTULOS

Tutkimus käsitti kaksi tutkimusongelmaa:

1. Miten iäkkäät kuvaavat pärjäämistään tällä hetkellä omakotitalo-asujina ja miten he ajattelevat pärjäävänsä tulevaisuudessa?
2. Mistä he saavat tietoa palveluista ja mitä he ajattelevat mahdollisuuksistaan vaikuttaa omiin asioihinsa?

8.1 Koti ja ympäristö

Haastattelujen perusteella ikääntyvät pitävät kotia suuressa arvossa. Koti ei ole vain paikka, jossa asutaan, vaan siihen liittyy paljon muutakin. Koti mielletään yksityiseksi alueeksi, jonne muilla ei ole asiaa ilman lupaa. Koti on paikka, johon voi kutsua kenet tahansa itse haluaa, milloin haluaa. Avioparien yhteinen taival samassa paikassa sitoo heitä paikkaan ja antaa sille merkitystä. Kotona on kasvatettu lapset ja kotiin he ovat tervetulleita. Haastateltavien mielestä koti on koti lapsillekin, jotka ovat jo asuneet vuosia poissa kotoa. Lapsia odotetaan kotiin kyläilemään, mutta ymmärtää, että aikuisilla lapsilla on heidän oma kotinsa. Lapsille kuitenkin löytyy aina tarvittaessa tilaa kotoa.

”Koti on maailman paras paikka.”

”Tänne aina mieli palaa, aina hiukan kiire takasin.”

”Lapset ja lapsenlapset ne käy aika usein. Eilenki vanhin lapsenlaps poikkes käymään, tuli mopoautolla. Vaikka onkin poika, kyseli miten menee.”

Kodiksi kodin tekee omat tavarat. Kotia on yhdessä suunniteltu, mutta kaikissa kodeissa tuli puheeksi vaimon kädenjälki sisustuksessa ja sen suunnittelussa. Sepolle koti oli myös työ. Hänen työpaikkansa on kotona. *”Mulle koti on kaikki kaikes.”*

Kodin merkitys on siinä, että saa itse tehdä asiat silloin kun siltä tuntuu. Kotona voi nukkua kun nukuttaa, pestä pyykkiä kun siltä tuntuu ja syödä kun huvittaa. Varsinkin omakotitalo koettiin vapaaksi, sillä talossa asujat voivat luoda omat sääntönsä varsin itsenäisesti. Tosin kyllä naapureitakin ajateltiin, liian myöhäinen tai aikainen ulkona ”liekkuminen” ei tuntunut sopivan haastatelluista kenellekään.

”Itse voin määrätä koska pesen pyykkiä, se ei häiritte ketään muuta ku meitä.”

”Aina on voinut lapset ja lapsenlapset leikkiä ja huutaa, nii sisäl ko ulkonaki.”

”Voi käyr suihkus ko huvittaa, ei häiritte kettää.”

Ikääntyvillä pareilla on melko selkeä työjako kotitöissä. Naiset tekevät työt sisällä ja miehille jää huolehdittavaksi ulkotyöt ja kunnostushommat. Ikääntyvien parien työjako on muuttunut jonkin verran siitä alkutilanteesta, kun on menty naimisiin ja muutettu omakotitaloon. Kotitöitä on jaettu ja miehet osallistuvat raskaimpiin töihin siivouksessa. Miehet imuroivat ja osallistuvat raskaimpien mattojen ja perivaatteiden kantamiseen ja tuulettamiseen. Naiset hoitavat suurimman osan ruoanvalmistuksesta, pyykkihuollosta ja kodin sisustuksesta. Vaikka ulkotyöt ovat miesten töitä, niin vaimot hoitavat pihan istutuksia, haravoivat ja jos pihassa on kasvimaa, sitä hoitaa vai-

mo. Miehet leikkaavat nurmikkoa ja haravoivat tarvittaessa. Talvella lumityöt ja kulkuväylien kunnossapito ovat miesten työtä

”No okei, minä laitan ruuat ja hän hakee perunat. Mää laitan ruuan ja kyl me siivotaan yksis.”

”...nyt mää olen ruvennu antamaan hänen imuroida, mut koko ajan mää kyl peräs olen sanomas, mikä jäi imuroimati.”

”Kyllä pikkusen on rutinoitunu määrätyt jutut hommameininkii toislemme, mut kyl me pääasias tehdää aikaa tasapuoliset kaikkee.”

”Kyllä me aikalailla, et jos toinen tekee toista niin toinen tekee toista.”

”Juu ja jotain semmosta karkeempaa, niiko imurointi. Mä mitään hienoo osaa tehdäkkää.”

Miehet hoitavat talon kunnostustöitä, maalaavat, nikkaroisvat jatarvittaessa kutsuvat jonkun apuun, kun omat konstit eivät riitä. Myös lämmityksestä huolehtiminen kuuluu miehille, ainakin puiden sisään kanto. Omakotitaloissa on myös takka, toisissa useampikin. Ne ovat lähinnä lisälämmön ja tunnelman luoja.

”Hän tekkee kaikki ulkotyöt.”

”Se o juur meikäläisell sit sitä talon miehen hommaa, mitä siihen sit kuuluu. Ruohohommat kesällä ja talvella lumihommii.”

”Meirän mies se lämmittää talvella takkaa...ja akkaa.”

”Ja tietysti hiukka haravoitte tuolla.”

8.2 Avun tarve, mistä apu?

Kotona kaikki on paikallaan. Kotona voi asiat tehdä mieleisessään aikataulussa. Ras-kaimmat työt voi jaksottaa voinnin ja jaksamisen mukaan. Töissä autetaan toinen

toistaan. Kotona tullaan toimeen kahdestaan hyvinkin. Kahdella haastateltavista pariskunnista oli taustalla toisen melko pitkäkin hoitajakso sairaalassa, ja vielä kotiin pääsyn jälkeenkin hoitoja ja kuntoutusta. Kuitenkin he olivat selvinneet jaksoista ilman ulkopuolista apua, toinen toistaan tukien. Toisaalta kotona oleva puoliso oli hyväkuntoinen, mutta kotiin tullessa joutui kuitenkin hoitamaan sairaalasta pääsystä puolisoaan ja kuljettamaan tätä hoidoissa ja kuntoutuksessa. Tällä hetkellä sairaalassa olleet ovat toipuneet sairaudestaan kohtuullisesti ja osallistuivat omalla panoksellaan kodin töihin.

”Ei siä sairaalas kukaa mitää kysyny, ja jos olis kysynykki, en olis osannu sannoo siihen mittään. En mä mitää apuu kaivannu.”

”Pojat ja miniät mua autto, lähinnä teki ruokaa mulle kotii. Sit ko toi vaimo tuli kotii, ni kävi ne silloki viäl vähä jelppimäs. Ei siä sairaalas kukaa mitää kysyny.”

Kotona pärjäämiseen vaikuttaa olennaisesti myös hyvät suhteet naapureihin. Kaikilla oli hyvät ja lämpimät suhteet ainakin yhteen lähellä olevaan naapuriin. Kaikkien kanssa tullaan toimeen, mutta välttämättä ei sen enempää. Jokaisella oli yksi tai useampia hyvä, luotettava naapuri. Asiaan saattaa vaikuttaa myös se, että naapurusto on ajan saatossa vaihtunut ja naapuriin on muuttanut nuorempaa väkeä, joilla on omat menonsa. Heidän kanssaan ollaan kuitenkin tekemisissä ja keskinäistä avunantoa on puolin ja toisin. Naapurin poissa ollessa huolehditaan postit pois postilaatikosta ja kastellaan tarvittaessa kukat ja katsotaan muutenkin hieman toisen kodin tilaa.

”Jos apuu tarvii ni kyl´voi menn.” (Kysymään apua)

”Se o semmost yhteistyötä ja avunantosopimusta.”

”Täs on erittäin hyviä vuosikymmenien ystäviä. Hyvii ystävii liki.”

” Kyl naapurit kattoo meitin perään ja me naapurin. Jos ei oo näkyne, tullaan kysyyn et onks joku hätä.”

8.3 Ympäristön merkitys ikääntyville

Ympäristöllä on ikääntyville tärkeä merkitys. Ikääntyvät avioparit laskivat ympäristöön mukaan naapurit ja palvelut. Myös luonnon läheisyys koettiin tärkeänä. Ikääntyvät seuraavat ja tarkkailevat luontoa ja oma piha antaa siihen mahdollisuuden. Myös mahdollisuus kävellä metsässä koettiin tärkeäksi. Haastateltavat asuvat vain puolen kilometrin päässä metsästä, jossa on hyvät lenkkimaastot. Kaikki haastateltavat olivat mielestään hyvässä kunnossa ja pääsivät liikkumaan melko hyvin. Jos käveleminen tuntuu pahalta, polkupyörällä pääsee. Porin pyörätieverkosto koetaan hyväksi. Talvella liikkumista haittaa eniten katujen huono kunnossapito ja liukkaus. Kaupungin toimintaa katujen kunnossapidossa pidettiin huonona.

” Kuitenkin vielä pyöräilen kesäaikan torille ja kaupunkiin ja kauppaan.”

”Tää on hyvä paikka assuu. Mää tykkään täst. Tääl on kevättä mukavasti ja linnut laulaa.”

”Yhtenä talvena meil kävi mustarastas. Kesällä heinäisorsia, kaikki punarinnat ja mitä näit ny pruuukaaki ol. Oravat ja totta vieläön rusakkokin.”

”Ollaan luonnon keskellä keskellä kaupunkia.”

”Ko o tämmöne katuki, niinko ajattellee et tulee kauhee sohjo, kuule kerros. Mihin sit siinä meet.”

”Peilijää ja siin hitu lunt päällä. Hei vaa ja hupsis.”

Haastateltavat kokivat kaikkien tärkeimpien palveluiden olevan riittävän lähellä. Kauppaan oli pisimmillään matkaa vajaa puoli kilometriä ja lähimmälle linja-autopysäkillä muutama sata metriä. Sosiaalipalveluja kukaan ei ollut tarvinnut ja niitä ei osattu edes kaivata lähiympäristöön tällä hetkellä. Terveyspalvelutkin olivat lähellä, noin kilometrin kahden etäisyydellä. Haastateltavilla oli kaikilla käytössään auto, mutta mahdollisuuksien mukaan liikkuminen lähiympäristössä tapahtui kävel-

len tai pyörällä. Pankkipalvelujen puutetta ei maininnut kukaan haastateltavista. Kaikki käyttivät tietokonetta ja nettiä vaivattomasti.

“Täs on kaikki kahen kilometrin säteellä. Tääl o kato terveyskeskus, o kaupua, o pankkiautomaatit... ja hautausmaa.”

”Kauppa o ja siin alko”

”Tilansin ajan netistä kokeisiin. O nii lyhyt matka laboratrioon.”

”Et kyl tää ympäristö vähä vaikuttaa siihen millai täsä pärjää.”

8.4 Osallistuminen ja osallisuus

Haastateltavat pariskunnat osallistuvat erilaisiin yhdistysten ja seurakunnan toimintoihin. Yhdistyksissä toimiminen antaa mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa jollakin tasolla. Vaikkakin kysyttäessä mahdollisuuksista osallistua ja vaikuttaa, kaikki tunsivat mahdollisuutensa todella vähäisiksi. Töissä käyvän pariskunnan mielestä he eivät voi vaikuttaa, ”ja eikä löydy aikaakaan.” Vanhuspalvelulaki oli jäänyt kaikille oudoksi, vain hoitajamitoitus oli jäänyt mieleen. Sen merkitys ei ollut selvä kuin yhdelle haastateltavista, jolla oli taustaa hoitotyöstä ennen eläkkeelle jäämistään. Eläkeläiset osallistuvat yhdistystoiminnassa tekemällä yhdistyksessä talkootöinä niitä töitä, joista ovat jääneet eläkkeelle. Haastateltavat kertoivat eläkkeelle pääsyn merkinneen heidän elämässään kiireen alkamista. Aina ollaan menossa jonnekin, mutta kotona vietetään kuitenkin aikaa melko paljo. Joten hekin ovat jatkaneet työntekoa jollakin tasolla.

”Just viime kesänä olin maalaamassa yhdistyksen kesämökkiä

” Mulla o aina ollu semmonen vanhusten ja sairaitten ja semmosten yksinäisten luona käyminen...”

”Tua seurakuntatyö on sitte ollu tärkeä kans”

8.5 Tulevaisuuden palvelujen tarve

Keskusteltaessa tulevaisuudesta ja siitä, mitä palveluja he kenties tulisivat ensimmäisenä tarvitsemaan, oli ensimmäisenä siivous, ja varsinkin ikkunoiden pesu nousi ensimmäisenä. Myös raskaiden mattojen ulkona tuulettaminen koettiin asiaksi, jota ei ehkä pystytä tekemään, jos kunto heikkenee. Näihin tehtäviin oltiin valmiita ottamaan joku ulkopuolinen tekemään työn. Kaksi pariskuntaa oli saanut ystäviensä kautta huono käsityksen kunnan palveluista ikääntyneelle. Apua ei saa siihen mihin tarvitsee. Yksityistä siivousapua oltiin valmiit ottamaan vastaan.

”Kyl varmaa mä itte aattelen niinin et se siivousapu. Joo niin jotain ikkunanpesuu tai lattiasiivuost. Suursiivousappuu tai semmost”

”Kyl mä vielä pesen lattiat ja vahaan, kuuraan ja pesen ikkunat ja hänen myötävaikutuksell, mut et tota se on se sit se niiko siivousapu”

Lumenluontiin pihasta ja ruohikonleikkaamiseen oltiin valmiita pyytämään apua lapsilta ja lapsenlapsilta. Lapsenlapsille halutaan tarjota mahdollisuus ansaita taskurahaa teettämällä joitakin kotitöitä. Myös naapurin apuun tässäkin asiassa luotetaan. Akuutissa tilanteessa, jos sairastutaan tai loukkaannutaan, apua voi pyytää lapsilta ja naapureilta

”Ei pysty tekemään pihatöitä, siivoamaan, o mones kerrokse. Sit apua tai koto pois.”

”No noi lapset ja lapsenlapset asuu tosa aikast lai liki. Kyl ne tulee apukon pyytää.”

8.6 Mistä ikääntyvät saavat tietoa palveluista?

Tietoa mistä mahdollisia palveluja lähtisi hakemaan, ei ollut selvä kenelläkään. Akuutissa tilanteessa tukeuduttaisiin lasten ja lastenlasten apuun. Myös naapureilta on mahdollista kysyä lyhytaikaista apua. Palvelujen saatavuudesta ei ollut kuin toisen käden tietoa. Eräänä vaihtoehtona palveluja tarvittaessa tuli esiin Kela. Sinne soittaisi

kaksi paria kolmesta. Heillä on ollut hyviä kokemuksia Kelan palveluista muuta kautta. Sieltä on neuvottu ja opastettu muden palvelujen piirin. Myös johonkin kaupungin numeroon oltiin valmiita soittamaan ja kysymään apua. Tietoa numerosta tai henkilöstä kenelle soittaa ei ollut tietoa. Porin palveluohjaajista ei tiedetä, eikä Ikäpisteen tarjoamasta palvelusta. Koko Porin sosiaalitoimi on aivan outo, sen palveluita oli toisen käden tietoa, eikä se ollut aina positiivista. Tärkeänä tiedonlähteenä pidettiin eri yhdistysten lehtiä ja Kela-lehteä.

”Ei ol minkään näköst hajuu, ei minkään näköst... Mahdollisesti vois olla jotain tämmösiä missä niin Kela-lehtee mää joskus vähän selaan.”

”Mä en kyl edes tiedä mitä vois saada, enkä oo oikeen edes kiinnostunut vielä.”

”Mull ei oo harmainta aavistusta, ei semmost tietoo mist lähtis hake- maankaan.”

8.7 Mitä tulevaisuuden suunnitelmia ikääntyvillä on?

Haastateltavat eivät olleet kovinkaan paljon miettineet tulevaisuutta. Kaikki on tällä hetkellä hyvin. Kaikille oli selvää, että kotona ollaan niin pitkään kuin mahdollista. Haastateltaville oli selvää, että kotona asuminen voi tulla hankalaksi, mutta avun turvin voi selvitä. Apuun ei haluta omia lapsia, vaan luotetaan kuitenkin siihen, että yhteiskunta huolehtii heistä. Palvelutalo asuminen oli seuraava vaihtoehto. Osa haastateltavista oli käynyt katselemassa kerrostaloosakkeita kaupungin keskustasta, mutta halua muuttaa ei ollut. Keskusteluista sai kuvan, että palveluasumista ei pidetä asumisena kotona, vaan laitoksessa.

”Joo se o sillai salattua et ei nii silla tiä, mitä tuleman pitää. Onneks on tää täsä saadaa olla.”

”Sit otetaa appuu tarppen mukkaan.”

”Mun äitini eli yli 95 vuotiaaks, oli kotona loppuun asti ja sit hän meni sillai yhtäkkiä. Hän ei saanu mittää. Nii mekin on ajateltu.”

”Sen mää olen sanonu, et palvelutaloo sit miss saadaan sit palveluu. Ei lasten niskoille ei, ei missään tapauksessa.” ”Mis hän sit syöttää mua ja mä hänt.”

”Meill o täs nii kauva hyvä ko pystytää liikkumaan.”

9 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA POHDINTAA

Tutkimukseeni tekemät haastattelut onnistuivat hyvin. Haastateltavat olivat mielis- sään haastattelupyynnöstä ja siitä, että heiltä kysyttiin asioista jotka koskevat heitä itseään.. Kun haastattelun aikana selvisi, että kyse on heidän ajatuksistaan ja miet- teistään, tunnelma oli vapautunut. Ensin oli pelkoa, että kyselen lomakkeelle jotain kysymyksiä vaikeista asioita. *”Katotaan ny osaako sun kysymyksiin vastata”* Vielä kun olin kertonut, että haastatteluja ei kuule kukaan muu kuin minä ja heidän nimen- sä eivät missään vaiheessa tule tutkimuksessa esille, ei vastaamiseen ollut esteitä. Mieltä lämmitti toteamus, jonka eräs haastateltava sanoi kiittäessäni lopuksi haastat- telusta. Hän sanoi, että *ei alun jälkeen edes ajatellut nauhoitusta. Oli vain kiva kes- kustella. Tää herätti kyllä ajatuksia.*

9.1 Kodin merkitys

Koti kuvattiin paikaksi, jossa on hyvä olla ja voi vapaasti tehdä asioita silloin kun on aikaa ja tarmoa tehdä. Koti on paikka, jossa voi olla vapaasti oma itsensä. Kodin olemus on itse valitussa sisustuksessa, materiaaleissa ja huonekalujen sijoittelussa. Koti on vapautta. Omakotitaloasumista pidettiin parhaana mahdollisena. ”Oma tupa, oma lupa” tuntui olevan yleinen ajattelutapa.

Kotona pärjäämistä ikääntyessä helpottaa se, että vierellä on tuttu ja turvallinen kumppani. Työt tehdään yhdessä mahdollisuuksien mukaan, raskaimpiin töihin pyydetään lapsia tai lapsenlapsia mukaan. Jatkuvaan hoito- ja hoivatyöhön heitä ei haluta. Koti koettiin turvalliseksi paikaksi vanheta. Asuinympäristön tunteminen ja naapurien apu tekivät kodissa pärjäämisen helpommaksi. Mahdollisten kodinmuutostöiden tarvetta ei oltu mietitty kovinkaan paljoa. Kotona tullaan toimeen ja apuvälineille ei vielä ole ollut tarvetta. Tarvittaessa muutostöihin ollaan valmiita. Maija ja Kauko olivat rakentaneet talon entisen talonsa viereen. Vanha asunto oli hyväkuntoinen, mutta kolmessa kerroksessa. Nyt uusi koti oli yhdessä kerroksessa ja neliöitäkin oli vähemmän.

Kodin tuntemukseen vaikutti myös se, että asuinpaikka oli saatu itse valita. Ympäristö on aikojen saatossa muuttunut, mutta muutokset ovat tulleet vähän kerrallaan. Kun alueelle on muutettu, on asuntoja ollut huomattavasti vähemmän ja ympäristö huonokuntoisempi. Yhdyskuntasuunnittelun vaikutuksesta on asuntojen vesi- ja viemärointi parantuneet ja katujen rakentaminen edennyt. Aikaisemmin osassa talouksia oli ollut vain oman kaivon vesi ja oma likavesikaivo. ”Nyt kaikki tulee putkesta ja menee putkeen” kertoi yksi haastateltavista. Myös katujen valaistusta pidettiin tärkeänä asiana.

Palvelujen tarvetta ei ikääntyvillä ollut tällä hetkellä. Mahdollisista palveluntarjoajistakaan ei tiedetty. Kotiin ollaan valmiita ottamaan palveluita, kun itse ei enää pärjätä. Tarjolla olevista palveluista ei kovin paljoa ollut tietoa. Tiedon saanti palveluista oli yllättävän puutteellista. Jos ikääntyvien tilanne pahenisi yllättäen, mitään ei olisi mietittynä etukäteen. Tuntui kuin heillä olisi ollut pelkoa ajatella tilannetta, jossa joudutaan turvautumaan yhteiskunnan apuun. Ikääntyvät pariskunnat pärjäävät hyvin kotonaan toinen toisiaan tukien. He haluavat asua ja toimia niin jatkossakin. Kysyttäessä mahdollista palvelun tarvetta, ensimmäisenä kaikissa haastatteluissa tuli kodin siivous. Siivousta pidetään tärkeänä ja siihen ollaan valmiita ottamaan joku sitä tekemään.

Kun avut kotiin eivät enää takaa kotona pärjäämistä, eikä kotona asuminen enää tunnu mielekkäältä, he ovat valmiita muuttamaan palvelutaloon yhdessä. Palvelutalossa palvelut olisivat lähellä ja helposti saatavissa. Palvelutalossakin he haluaisivat asua

kahdestaan niin hyvin kuin se on mahdollista ja niin vähillä palveluilla kuin mahdollista.

9.2 Tiedon saanti palveluista ja vaikuttaminen omiin ja yhteiskunnan asioihin

Kun keskustelu kääntyi mahdolliseen palvelutarpeeseen, ei ikääntyneistä aviopareista yhdelläkään ollut varmaa tietoa siitä, mistä palveluja hakee. Eikä siitä mitä palveluja on mahdollisuus saada. Kotihoito tiedettiin ja se, että he eivät tee siivouksia. Siivoukseen otettaisiin joku yksityinen taho, sellainen jota joku olisi suositellut. Haastateltavat kokivat olevansa hyvässä kunnossa ja pärjäävänsä kotonaan vielä ilman apuja.

Avioparit ovat tällä hetkellä aktiivisesti mukana erilaisten yhdistysten toiminnassa. Yhdistyksen toimintaan osallistuminen ei kuitenkaan ole heistä samaa kuin vaikuttaminen. Ikääntyvät ovat kuitenkin kiinnostuneita yleisesti yhteiskunnallisista asioita ja he käyvät äänestämässä.

Kaikki kolme avioparia käyttävät tietokonetta asioiden, varsinkin pankkiasioiden, hoitamiseen. Tarvittaessa he pystyvät hakemaan tietoa internetistä. Kukaan ei kuitenkaan maininnut internetin hakupalvelua, kun oli puhe siitä, mistä saa tietoa palveluista ja niiden antajista. Tietokonetta osattiin käyttää haettaessa aikatauluja ja varattaessa aikaa laboratorioon kokeita varten tai poliisilaitokselle passin uusimista varten. Todennäköisesti he osaavat hakea tarvittaessa tietoa myös palveluista kun siihen on tarvetta.

9.3 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Jokainen haastattelemani ikääntyvä aviopari oli vapaaehtoinen osallistumaan haastatteluun. Jokaisen haastattelun yhteydessä pyysin luvan äänittää haastattelut. Kerroin myös, että haastattelut poistetaan tiedostoista ja auki kirjoitetut haastattelut hävitetään asianmukaisesti. Mainitsin myös että kukaan muu ei kuuntele eikä lue haastatteluja minun lisäkseni. Tutkimuksen eettiseen perustaan kuuluu tutkittavien henkilöi-

den suojaaminen (Tuomi 2007, 145). Tutkimuksessa en käytä haastateltavien oikeita nimiä enkä kaikkea heidän kertomaansa ole ottanut mukaan tutkimukseen suojellakseni haastateltavien henkilöllisyyttä.

Tutkimuksessa pyrin tuomaan esille haastateltavien omat ajatukset niin kuin he ne kertoivat. Yksi laadullisen tutkimuksen laatuun vaikuttavista tekijöistä on objektiivisuus. Objektiivisuus on sitä, että tutkija on puolueeton, eikä vaikuta tutkittavien vastuksiin. (Tuomi, Sarajärvi, 2009, 133 – 135.) Teemahaastattelulla varmistin, että kaikille haastateltaville kysymykset olivat samat. Haastatteluissa pyrin pitäytymään haastattelijan roolissa ja pystyin olemaan puolueeton. En ottanut kantaa avioparien keskinäisiin erimielisyyksiin asioista, vaan annoin heidän itse päättää, mitä he asioista ajattelevat. Haastateltaville kerroin myös, että kaikkiin kysymyksiini ei tarvitse vastata ja haastattelu voidaan keskeyttää tarvittaessa.

9.4 Pohdintaa

Ikääntyvien pariskuntien elämä omakotitalossa, näiden haastattelujen pohjalta, sujuu hyvin. Haastateltavat olivat sairauksista ja muista vastoinkäymisistä huolimatta toimintakykyisiä ja tulivat toimeen kotonaan hyvin. Aviopareista huokui toisesta välittäminen ja toisen ajatusten kuunteleminen. He tuntuivat viihtyvän hyvin keskenään ja tukivat toisiaan haastattelutilanteessa. Heidän välillään oli myös sanatonta ajatustenvaihtoa, katseita ja eleitä, joista toinen ymmärsi, joko vastata tai olla vastaamatta. Ajatuksia he vaihtoivat keskenäänkin haastattelun aikana ja välillä pohtivat tarkkaankin eri vaihtoehtoja.

Kaikki haastatellut avioparit olivat olleet työelämässä mukana. Yksi aviopari on vieläkin työelämässä. Eläkkeellä olo ei ole tarkoittanut sitä, että he olisivat jääneet kotiin miettimään ja murehtimaan mennyttä. Kaikki osallistuivat erilaisiin tilaisuuksiin mahdollisuuksien mukaan ja toimivat erilaisissa yhdistyksissä. Kuitenkin he pitivät vaikutusmahdollisuuksiaan vähäisinä. Onko vaikutusmahdollisuus sanana sellainen, että voisi puhua osallistumisesta. Haastateltavat kuitenkin olivat osallisina yhdistysten ja seurakunnan toimintaan ja vaikuttivat osallistumisellaan yhdistysten toimintaan.

Ikääntyvät avioparit ajattelevat melko vähän tulevaisuutta. Oli kuitenkin aistittavissa, että tulevaisuutta kuitenkin ajatellaan, ei ehkä tietoisesti eikä koko aikaa. He tuntuivat ottavan päivän kerrallaan. On hyvä pohtia, miksi asia on näin. Yhteiskunta kuitenkin odottaa, että ikääntyvät osallistuisivat ja mieltisivät jo hyvissä ajoin esim. mahdollisia asunnon remontoitotarpeita ja sitä, millaisia palveluja he tulevat tarvitsemaan. Yksi syy siihen, että tulevaisuutta ei mietitä on se, että heillä ei ole tietoa palveluista eikä siitä mistä niitä saa. Tiedottamiseen tulisi kiinnitettävä entistä enemmän huomiota, sillä jos ei ole tietoa vaihtoehtoista, ei voi valita.

Avioparit tulivat toimeen kotonaan tukien ja auttaen toinen toisiaan. Kaikessa tekemisessä on toinen tukena ainakin jossain määrin. Melko selkeästi kotona työt oli jaettu naisten ja miesten töihin. Jako koettiin kuitenkin tasapuolisena, molemmilla on omat tärkeät hommansa ja työnsä jotka mahdollistavat kotona asumisen. Kotia pidetään parhaana paikkana elää, olla ja asua. Ympäristö koetaan hyvänä ja turvallisena. Ympäristö myös auttaa kotona selviytymisessä. Hyvät ystävyysuhteet naapureihin myös edesauttavat kotona selviytymisessä.

”Tää on mun oma paikka. Voin olla miten vaan. Se on se kokonaisuus, se vapaus”

LÄHTEET

Asiakasmaksulaki 734/1992

Andersson. S. 2007. Kahdestaan kotona. Tutkimus vanhoista pariskunnista. Stakes tutkimuksia 169. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Andersson. S. 2012. Ageing in Place – Ikäihmisten asumisen ongelmat ja sosiaaliset suhteet. Gerontologia 26(2012):1, 2 – 13. Viitattu 26.3.2015.
<http://elektra.helsinki.fi/se/g/0784-0039/26/1/ageingin.pdf>

Andersson. S. & Saarikalle. K., 2013 Ikäihmiset kotona – yhdessä ja erikseen. Hyvinvointikatsaus 2, 38 – 43.

ARA:n www-sivut. Viitattu 5.5.2015. www.ara.fi/fi-FI/Avustukset/Kuntien_myontamat_korjaus_ja_energiaavustukset

Atchey, R. 1999. Continuity and Adoption in aging Baltimore and London. The Johns Hopkins University Press.

Eskola, J & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4. painos. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J & Vastamäki, J. 2010. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. 3. uudistettu painos. Juva: WS Bookwell Oy, 26 – 44

Fried, S 2014. Osallisuuden ydin kumpuaa osallistumisesta ja kuulumisen tunteesta. Hoivapalvelu-lehti 2014/2. 36 - 37

Heikkinen, R-L. 2013. Kokemuksellinen vanheneminen. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä, T. Rantanen (toim.). Gerontologia.. Tampere: Tammer-Paino Oy. 237 – 244.

Hynynen, R. (toim.), 2015. Palvelualueen ja ikäystävällisen asuinalueen kehittäminen. Ympäristöministeriön raportteja 5/2015. Rakennetun ympäristön osasto. Helsinki.

ikäihmisten palvelujen laatusuositus 2008. 2008. Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut. Viitattu 2.3.2015.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3672.pdf&title=Ikaihminen_palvelujen_laatusuositus_fi

Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma vuosille 2013 – 2017. 2013. Ympäristöministeriön www-sivut. Valtioneuvoston periaatepäätös 18.4.2013. Viitattu 4.5.2015.
www.ymparisto.fi/asuminen/ohjelmat_ja_strategiat/ikääntyneiden_asumisen_kehittämisohjelma.pdf

Invalidiliiton www-sivut. Viitattu 5.5.2015. www.invalidiliitto.fi

Juntto, A. 2010. Johdanto: Mitä on erilaistuva asuminen. Teoksessa A. Juntto (toim.) Asumisen unelmat ja arki. Suomalainen asuminen muutoksessa. Helsinki: Gaudeamus. 7 – 13.

Kalogirou, S. & Murphy, M. 2006. Marial status of people aged 75 and over in nine EU countries in the perior 2000 – 2030. *Eur J Ageing* 3: 74 – 81

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä. Juvenes Print.

Kautto, M., Häkkinen. U., Laine, V., Parkkinen, P, Parpo. A., Tuukkanen. J., Vaarama. M., Vihriälä. V. & Volk. R. 2006. Hoivan ja hoidon taloudellinen kestävyys. Arvioita sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannus kehityksestä. Hyvinvointivaltion rajat hanke. Helsinki: Stakes

KELA:n www-sivut. Viitattu 3.4.2015. www.kela.fi

Koskinen. S., Aromaa. A.; Heliövaara. M., Koponen, P., Martelin. T., Mäkinen. T. & Sanio. P. 2012. Yhteenveto ja päätelmät. Teoksessa S. Koskinen, A. Lundqvist & N. Ristiluoma. Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa 2011. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Raportti 68/2012. Tampere: Juvenes print - Suomen yliopistopaino Oy. 211 - 218

Koskinen. S., Martelin. T., & Sihvonen. A-P. 2013. Väestön määrän ja rakenteen kehitys. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.) Gerontologia. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 28 – 35.

Kotitalousvähennyksen www-sivut. Viitattu 29.4.2015. www.kotitalousvahennys.fi

Kröger, T, Karisto, A. & Seppänen. M. 2007. Sosiaalityö vanhuuden edessä. Teoksessa M. Seppänen, M. Seppänen, A. Karisto, T. Kröger, S. Hakonen: Vanhuus ja sosiaalityö: sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä. Jyväskylä: PK-kustannus. 7 – 17.

Kuntalaki 410/2015.

Kuntarakenteen www-sivut. Viitattu 2.5.2015. www.kuntarakenne.fi/kao-wiki/fi

Kuronen. T. 2007. Vanhusten kotisiivous – hoivaa vai palvelua. Teoksessa M. Seppänen, M. Seppänen, A. Karisto, T. Kröger, S. Hakonen. Vanhuus ja sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä. Jyväskylä: PK-kustannus. 121 – 138.

Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. 2013. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:11. Viitattu 3.4.2015. <http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/julkaisu/1860580#fi>

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.2012/980

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 569/2009.

Laukkanen, T 2001. Asunnonomistajien varautuminen vanhuuteensa: Kuopiolaisten asumistavoitteet ja asumisen suunnitelmat ikääntymisen kynnyksellä. Ympäristöministeriö. Helsinki. Oy Edita Ab.

Nykänen, S 2007. ”Kot’ on paras paikka”. Kotona asumisen merkitys ikääntyvälle. KaupunkiElvi-hankkeen osaraportti 2.. Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino.

Olsbo-Rusanen, L. & Väänänen – Sainio, R. 2003. Ikäihmisten asuminen ja palvelut paremmiksi. Selvitys ikääntyneen kotona asumisen kehittämiseen liittyvistä toimenpiteistä. Suomen ympäristö 646. Ympäristöministeriö, Asunto- ja rakennus osasto. Helsinki: Edita Prima Oy.

Perustuslaki 11.6.1999/731

Pesola, K. 2009. Esteettömyysopas mitä, miksi, miten. Invalidiliiton julkaisuja O.39. Tyylipaino Oy.

Porin kaupungin www-sivut. Viitattu 28.4.2015. <http://www.pori.fi>

Porinkiinteistonomistajat www- sivut 2015. Viitattu 3.5.2015.
www.porinkiinteistonomistajat.fi

Porin seudun asuntopoliittinen strategia 2012 – 2016. Viitattu 23.10.2014
http://www.karhukunnat.fi/material/attachments/karhukunnat/6IdeSJAs5/Asuntopoliittinen_strategia.pdf

Pori tiedon www-sivut. Viitattu 3.2.2015. www.poritieto.com

Porin tilastollinen vuosikirja 2014. Porin kaupungin www-sivut. Viitattu 4.5.2015.
http://pori.fi/material/attachments/viestinta/G4e8vyzhh/KOKO_VUOSIKIRJA_2014_LOPULLINEN_netiversio.pdf

Poutanen, V – M., Laurinkari, J., & Hynynen, R. 2008. Ikääntyneiden asumisratkaisut vuoden 2004 Asumis- ja varallisuustutkimuksen valossa. Ympäristöministeriö. Helsinki: Edita Prima Oy.

Rissanen, L 1999. vanhenevien ihmisten kotona selviytyminen. Oulu: Oulu yliopisto.

Roininen, I. 2014 Porin kaupungin vanhusneuvosto. Satakuntaliitto. Viitattu 2.5.2015. www.satakuntaliitto.fi/menneet-tapahtumat.

Ruonakoski, A 2004. Sujuvampi arki ikääntyville. Yhdyskuntien suunnittelu, rakentaminen ja ylläpito väestön ikääntyessä. Suomen kuntaliitto. Helsinki.

Ruusuvuori, J & Tiittula, L (Toim.)2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere 2005: Vastapaino.

Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön www-sivut 2010. Viitattu 3.5.2015. <http://www.stm.fi>

Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020. Sosiaali- ja terveysministeriön www – sivut. Viitattu 23.9.2014.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=2765155&name=DLFE-15437.pdf

Soteekin www-sivut. Viitattu 20.5.2015 www.samk.fi/soteekkisamk.fi

Tilastokeskuksen www-sivut 2012. Väestöennuste. Viitattu 13.8.2014.
<http://www.stat.fi/til/vaenn>

Tilastokeskus www-sivut 2013. Asunnot ja asuinolot yleiskatsaus Viitattu 2.3.2015.
<http://www.stat.fi/til>

Tilastokeskuksen www-sivut. 2014. Väestörakenne 2013. Viitattu 13.8.2014.
http://www.stat.fi/til/vaerak/2013/01/vaerak_2013_01_2014-09-26_tie_001_fi.html

Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue. Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Jyväskylä: Tammi

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus sisällönanalyysi. 6. uudistettu painos. Helsinki: Tammi

Tuomi-Nikula, O., Granö, P. & Suominen, J. 2004. ”Oma koti kullaa kallis” – johdannoksi. Teoksessa P:Granö, J. Suominen, & O. Tuomi- Nikula. Koti – Kaiho, paikka, muutos. Turun Yliopiston kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen laitoksen julkaisuja. Jyväskylä: Gummeruksen kirjapaino Oy. 7 – 12.

Vanhuspalvelulaki voimaan 1.7.2013. Mikä muuttuu? Sosiaali- ja terveysministeriön aineistopankki 2013. Viitattu 3.3.2015. <http://kuvapankki.stm.fi/?cart=89-hdgcdkfhgf&l=FI>

Verohallinnon www-sivut. Viitattu 3.3.2015. www.vero.fi

Virnes, E 2013. Ikäihmisiä kannustetaan osallistumaan ja vaikuttamaan. Hoivapalvelulehti 2013/4. 13.

Virnes, E., Sahala, H., Majonen, K. & Laukkanen, H. 2006. Ikäpolitiikka kunnissa. Strategia johtamisen tukena. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Vilkko, A. 2006: Paikoillaan vanhenemisen politiikka. Kide 3/2006. Lapinyliopiston yhteisölehti. Rovaniemi

Välikangas, K. 2006. Kuntien toiminta ikääntyneiden kotona asumisen ja palvelujen kehittämisessä. Suomen ympäristö 21/2006. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Ympäristöhallinnon yhteinen www- sivu 2015. Viitattu 5.5.2015.
www.ymparisto.fi/fi-FI/Asuminen

Yhdistyneitten kansakuntien päätöslauselma n:o 46/1991. Viitattu 4.4.2015. www.monitoringris.org/documents/norm_glob/mipaa_finnish.pdf

SAMK / Sopimus opinnäytetyön tekemisestä

Opinnäytetyön tekijä: Anne Koskela	
Opiskelijanumero: 1001590	Aloitusryhmä: ASO10P
Koulutusohjelma: Sosiaaliiala	
Opinnäytetyötä ohjaavan opettajan nimi, sähköposti, puhelinnumero ja osoite: Outi Hamilo, outi.hamilo@samk.fi, 010 411 1111, Maamiehenkatu 10 28500 Pori	
Toimeksiantaja, yhteyshenkilön nimi, sähköposti, puhelinnumero ja osoite: Soteekki, Pori Heli Lamminen, heli.lamminen@samk.fi, 010 411 1111, Maamiehenkatu 10 28500 Pori	
Opinnäytetyön nimi: Länsi-Porin alueen ikäihmisten ajatuksia kotona asumisesta ja siitä, mitä he tietävät ikääntyvien palveluista ja niiden saatavuudesta	
Työn etenemisaikataulu: Aloitettu 2015 kevät, loppuu 2015 kevät toukokuussa Tarkempi selvitys on sopimuksen liitteenä olevassa hyväksytyssä tutkimus-/projektisuunnitelmassa.	
Tätä sopimusta koskevat erimielisyydet pyritään ratkaisemaan ensisijaisesti neuvottelemalla osapuolten kesken. Mikäli asiasta ei päästä sopimukseen, erimielisyydet ratkaistaan Satakunnan käräjäoikeudessa. Tätä sopimusta on laadittu 3 kappaletta, yksi kullekin osapuolelle.	
Olemme lukeneet sopimusehdot (sivu 2) ja hyväksymme ne.	
Päiväys: 7.4.2015	
Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus, nimi ja nimen selvennys: Heli Lamminen	
Osaamisalueen johtajan allekirjoitus ja nimen selvennys: Outi Hamilo	
Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus: Outi Hamilo	
Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus: Anne Koskela	

TEEMAHAASTATTELU RUNKO

- SYNTYMÄVUOSI
- LAPSET, LASTENLAPSET
- MITÄ KOTI MERKITSEE TEILLE?
- MIKÄ TEKEE KODIN?
- MITEN PÄRJÄÄTTE TÄLLÄ HETKELLÄ KOTONANNE?
- MITEN OLETTE AJATELLEET PÄRJÄÄVÄNNE TULEVAISUUDESSA?
- MINKÄLAISTA APUA USKOTTE TARVITSEVANNE TULEVAISUUDESSA VOIDAKSENNE ASUA KOTONA?
- KOTITYÖT, KODIN KUNNOSSAPITO
- MITÄ TIEDÄTTE KUNNALLISISTA SOSIAALIPALVELUISTA?
- KENELTÄ TAI MISTÄ SAATTE APUA TARVITESSANNE?
- MITÄ PALVELUJA PIDÄTTE TÄRKEINÄ?
- YMPÄRISTÖN MERKITYS
- MITEN LÄHELLÄ KOETTE, ETTÄ KAUPPA, PANKKI YMS. PALVELUT OVAT?
- ONKO NIILLÄ MERKITYSTÄ PÄRJÄÄMISELLENNE?
ENTÄ ESIMERKIKSI KATUJE KUNNOSSAPITO. VAIKUTTAAKO LIIKKUMISEENNE TALVELLA?
- KOETTEKO VOIVANNE VAIKUTTAA ASIOIHINNE? ENTÄ YHTEISKUNNALLINEN VAIKUTTAMINEN.? VANHUSNEUVOSTON TOIMINTA?